

Börzsönyi Helikon

A Spangár András Irodalmi Kör művészeti folyóirata

II. évfolyam 6. szám, 2007 június

Valkó Gyula festménye

Tartalomjegyzék

3. o.: „Nem jut erényre a köz...; (Karaffa Gyula írása)
4. o.: Azok a régi éjszakák...; (Ketykó István verse)
6.-8. o.: Hármat előre, hármat hátra; (Móritz Mátyás írása)
10.-14. o.: Bemutatjuk: Gere János versei; (Borsi István ajánlójával)
16.-17. o.: Ratkó József; Ketykó István; (Kocsis György versei)
18. o.: Panaszkodás; (Székács László verse)
20.-37. o.: hol Mindszentyt fogva tartották: Felsőpetény; (Végh József képes helytörténeti írása)
40.-41. o.: Bogárember; (Borsi István verse)
42.-46. o.: Ki van a toronyban... X. rész (Fetykó Judit regénye folytatásokban)
47. o.: hagymalevél; (Szikra János verse)
48.-53. o.: 1552; V. VI. rész; (Százdi Sztakó Zsolt regénye folytatásokban)
54. o.: history; (Szájbelly Zsolt verse)
56.-57. o.: Auditor: Felhők és angyalok; Zsanérfesztivál; (Szávai Attila írásai)
60.-62. o.: Hírek, felhívás támogatásra;
63. o.: Impresszum;

Lapszámunk képei:

E havi számunkat a Nőtincsen élő **Valkó Gyula** festményeinek fotói díszítik. A bemutatkozás apropóját az is adta, hogy a napokban megjelent *Mászóka* című Szávai-kötet illusztrátorát tisztelhetjük az Alkotóban. Köszönet a képek fotóinak közlési jogáért. A Szerk.

Címloldal, 5, 9, 15, 19, 38, 39, 46, 55, 58, 59, hátoldal.

Amit Valkó Gyuláról tudni kell:

Iskolák: 1991-1995 Kós Károly Építőipari Műszaki szakközépiskola, Salgótarján 2000-2005 Magyar Képzőművészeti Egyetem festő szak, mester: Molnár Sándor

Kiállítások:

2003-Magyar Képzőművészeti Egyetem Barcsai terem Színek nyelvén 2003-Millénárius park Összművészeti fesztivál.
2004-Ludwig pályázati kiállítás Barcsai terem 2004-Víz Gödör klub 2004-Katapult kávézó csoportos kiállítás Magyar mozgókép alapítvány 2004-Támaszpont galéria Mihásznák'4.kiállítás 2005-Támaszpont galéria csoportos 2006-Arany 10 művelődési ház Budapest 2006-Puskin kávéház Bp 2007-Lengyel intézet Hommage Molnár Sándor 2007-Lengyel intézet Absztrakt formák

Performance megmozdulások:

2003-Csalánleves fesztivál Békéscsaba 2004-Nemzetközi performance fesztivál Szentendre 2005-Nem art fesztivál Nyíregyháza 2005-Szemezz fesztivál Tűzraktár Budapest 2005-Nemzetközi performance fesztivál Szentendre

Színház:

Díszlet,jelmez ,plakát tervek : Déry Tibor Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról c.előadáshoz.Szatmárnémeti.2005.

Köztéri szobor:

40x50cm bronz dombormű Tarnai Béla emlékére, Állította Patak község önkormányzata 2005.X.23

Illusztráció:

Szávai Attila Mászóka c.könyve. 2007.Kapu kiadó.

**„Nem jut erényre a köz,
sem az ember az isteni kegy híján....”**

Szimónidész

Júniusi „mesterséges” ünnepünk a *Múzeumok éjszakája*. Ezen a megemlékezésen szabadon csaponghat a szervezők fantáziája, mert hagyományteremtő lelkesedésük adja meg az esemény formáját mostanra, s a következő évekre. Drégelypalánkon a Szervező (*Pásztor Ildikó*) áldott fantáziával tervezte meg ezt. Mivel múzeumunk nincs, (legközelebb csak Balassagyarmaton) így a helyi adottságokat kellett figyelembe vennie, szem előtt tartania, mikor a környék fiataljainak, idősebbjeinek megszervezte az estét. És ez sikerült. Kezdődött a program egy nívós előadással, amiben szóba került a Kámor boszorkánya, de a rablóból lett pandúr, Sisa Pista is. Mindkét személy e környék valós, vagy legendás alakja. Aztán egyházi dalokat, énekeket hallgathattunk a Palánki katolikus templomban, és Szent Iván-éjre emlékezve a sötétség beálltával a Börzsöny lábánál a fiatalok kipróbálhatták a tűzgrás egykori babonás varázsát. Ám, hogy a dicséretem jogos a Szervező felé, azt az bizonyítja legjobban, ezzel „le is tudtuk” a szentivánéji legendárium körét, a babonáságot, s valós, megemlékezésre méltó színteret talált az összegyűlt emberek számára. Mi is lehetne ez a színtér más, ha nem a Drégelyi várrom!?! Sötét, buktatókkal, kőakadályokkal teli úton kaptattunk fel a várhoz, s ez az út jelképezhette akár történelmünket is; nehéz, végig erőfeszítést kívánó út, aminek nem látjuk, nem láthatjuk a végét, de mindenki szeme előtt a cél lebeg, elérni, felérni végre! Hogy mivégre, azt majd akkor és ott! És felértünk! Odafenn a szervezők tüzet gyújtottak, fáklyákkal, mécsesekkel vették körül a várfalat, hogy lássuk, mit is értünk el: Jelképes romok, valóságos félhomály, „csillagos ég, merre van a Magyar hazám...” Szertenéztünk s nem lelénk honunk a hazában, maroknyi megemlékező kisebbség! Nem szólt senki, csak a zene. Magyar zene. Nem intézett pátoszos beszédet a hallgatósághoz senki. Ildikó is jó érzékkel utasította vissza, hogy verset olvasson fel, nem is kellett megtörni a „varázst” semmivel, mert bizony a varázs megszületett legtöbbszörünkben! Tán ez volt az eddigi legszebb éj életünkben ezen a kies, kopár, romos, de egyre inkább körvonalazódó terepen, a Drégelyi várromnál.

S hogy miért „papolok” ennyit erről az egyszerűnek tűnő éjszakai vartúráról? Mert jónak tartom, ha nemtől, vallástól, politikai hovatartozástól függetlenül alkalmat látunk mindenkben, hogy magyar múltunkra, s ezzel talán közös jövőnkre gondoljunk. Mert a múlt adja a tápot jelenünkhöz, s jelenünk milyensége adja jövőnk minőségét! S csak így „juthat erényre a köz”, ha egy-egy hétköznapiak, mesterségesen kreálnak hitt, vagy gondolt eseményben (*Múzeumok éjszakája*) a saját hasznára váló lehetőséget látja, és arra fordítja azt, hogy lelkét megjobbítsa, szívét megvidámítsa! Hogy emlékezzen, megemlékezzen, kalapot emeljen, felnézzen az égre, hogy lássa meg végre... „...merre van a Magyar hazám...” , hogy érezze, összetartozunk, mi, meg Isten, akár a kabát, meg a gomb!

2007-07-01

Karaffa Gyula

KETTKÓ ISTVÁN

Azok a régi éjszakák...

*Minden csepp izzadtságom ;
örömöm, bánatom , sóhajom , imádságom
rátok emlékeztet, régi éjszakák,
mikor kalászos nyárban ,
vagy dühöngő télben
hosszú verseket írtam , bár fáztam
eleget a rezsó fűtötte bakterházban
a forróságban pedig mindig sörre vágytam...
Most érzem csak hiányát a gyalogutaknak ;
az öreg gözösöknek , a tisztelgő sorompórudaknak -
valami visszajár bennem - - -
holt lelkeként bolyongnak szememben
a csitri falusi lányok ,
de elszáradtak már a rózsák a lépcsőn
ritkultak a borozások.
Azok a régi éjszakák...
Valami hiányzik belőlem
és kimondhatatlanul fáj egy álom :
gázolok térdig érő pipacs-tengerben
futok egy nem létező vonat után - - -
egy vonalbejáró sem jön velem szemben,
hogy kulacsából megkínáljon...*

Budapest , 1988. március 17.

Táj

MÓRITZ MÁTYÁS

Hármat előre, hármat hátra

Mióta felozlatták a telepet, mióta az emberek ugyanolyan sietséggel futottak szét innen, mint amilyen hévvel idejöttek, néhány család, orvos és iskolaigazgató, akiknek nem volt hová menniük, -itt ragadtak, itt az Isten háta mögött, ahol az egyetlen kocsmát óriási cégér reklámozta, hiszen bűdös bornak nagy cégért szoktak emelni.

Bent, aki élt és mozogni képes volt, járta a tangót, járta kifulladásig, vagy még tovább. A kocsmára szinte alkonyati homály borult, nem lehetett biztosan tudni, hogy a falakra rajzolódó, vibráló foltok árnyak-e csupán, vagy a reménykedő gondolatok mögött megbúvó kétségbeesés baljós nyomai. A kocsmáros alig hallotta a vén lóköthő Sándort: Adjon isten minden jót, nekem csak egy korsó bort! Igaz, ismerte már a kocsmáros annyira ezt a Sanyit, hogy kérés nélkül is kimérte neki a lörét. Sándornak kezdetben nem füllött a foga az össznépi mulatsághoz, talán azért nem, mert sánta volt, talán azért, mert az idő is eljárt fölötte. Inkább lekuporodott a kocsmá legtávolabbi asztalához, István bátya mellé, aki talán az egyetemes igazságot is kimondaná, ha tudna beszélni. Sándor a széktámlára dobta kabátját, és az asztaltársa mellé lökte az italt, mondván: a bor a némát is megtanítja szólni. Aztán István vállára csapott, és röhögött, röhögött, hogy majd leszédült a székről, pedig még nem is öntött fel a garatra, mert akkor bizony nem ismer se embert se istent, akkor még arra is képes, hogy a tojás sárgáját is fehérnek lássa. Paula is járta, hogy majd beletört a két csülök lába, a mellei csak úgy röpködtek, alkalmi partnere, Robi nagy-nagy öröme és elégedettségére, aki, ahol érte, ott fogdosta és gyömöszölte az ő nagy szerelmét. Sándor nem állta meg, hogy ne fűzzön kommentárt ehhez is: Édes egy komám, hidd el, ha én mondom neked, aki süket, bolond is, aki részeg, kurva is. Paula előbb elengedte a füle mellett a csípős megjegyzést, aztán kedve lett volna beolvasni a naplopó Sándornak, de miért mérgecsinált volna fel magát, mikor péntek van, és itt a hétvége, és amúgy is: azzal, hogy hepciáskodna, csak a lovat adná a vén csavargó alá, aki talán csak akkor látott vizet, amikor a bába megmosdatta. Róbert mindegyre Paulát fogdosta, lökte jobbra, lökte ballra. Sándor pedig nem volt képes lakatot tenni a szájára, és csak mondta, mondta a magáét, akár kíváncsi volt arra valaki, akár nem: Édes egy barátom, kedves István öcsém, hidd el nekem, mikor még fiatal voltam és volt még mit a tejbe aprítanom, olyan szeretőim voltak nekem, hogy a szavad is elállt volna, már megbocsáss. Olyan nőim voltak, de olyanok, hogy na. És hidd el, hidd el nekem, ha mondom, ha én mondom neked: a szépen még a rongy is szépen áll, de ezen a rongy Paulán még a szép ruha is csak a nevetség trágya tud lenni. De igaza van a jó öreg Róbertünknek, hogy összeállt egy ilyen sehonnai özvegygel, hiszen lehet, hogy a szép és mutatós asszony a szemnek paradicsom, de bizony az erszéynek purgatórium, a léleknek meg pokol. Bár igaz, ami igaz: ennek a Róbertnek ha van is zsebe, az is lyukas, hiszen a Paula nem csinál egyebet, csak főz az ő nagy szerelmére, és abban sincs sok köszönet és hála. És, hogy a mi Robinknak lenne lelke? Ez az, amiben én a legjobban kételkedem. Paula akárhogy is próbálta visszafogni magát, akárhogy is próbált a maga ura lenni, csak kiszaladt a száján: Kedves Sanyikám, a szerelem sötét verem, én a pofádat beverem. A Sanyi meg ahelyett, hogy a már úgy is mocskos nadrágjába csinált volna, inkább csak a térdeit csapkodta. Vénasszony, vénasszony, a maga nyelve élesebb a borotvánál, szólalt meg a kocsmáros, mire Paula elengedett egy mosolyt, és járta tovább az ő Róbertjével, aki az előző nap még olyan ruhát mért a szerencsétlenre, hogy öröm volt hallgatni a jajgatását és könyörgését. Ma már, mintha semmi sem történt volna, kéz a kézben vonultak le a kocsmába, hogy megvárják a többiekkel, a keserves nyolc hónapért járó pénzüket. Volt, aki már előre dörzsölte a kezeit, volt, aki egykedvűen vette tudomásul a gyár döntését, hogy még kifizeti a dolgozóit, aztán elhurcolkodnak. Hogy hová, és hogy mikor, arról már senki sem beszélt, de a többség tudta, hogy ha kézhez is kapják a pénzüket, az addig fog tartani csak, ameddig a kurva jámborsága, de most erre nem is gondoltak, csak a fenenyagy mulatságra, az eszeveszett tánagra.

Ezt tette Paula is, aki még azt is elfelejtette, hogy a lánya otthagya őt, az ő Róbertje miatt, aki többször is bepróbálkozott az ifjúnál, de aki mindig meghúzta magát egy-egy barátnál vagy ismerősnél. Róbert persze a kisujját sem mozdította, nem kért bocsánatot, nem követte meg a kis Erzsit. Kedves Paulám, az asszony a lányát nem magának tartja -mondta két cigaretta és két sör között a konyhában. Magát meg csak azzal vigasztalta és nyugtatta, hogy asszonysírásnak, ebszomorúságnak sohasem lehet hinni, bár arra még ő sem vetemedett volna, hogy úgy vessen véget az ő nagy szerelmének bánatának, ahogy a Maflással végeztek a kiserdőben, aki öreg volt, de ami még nagyobb baj, beteg is. Egész nap hevert, taknyozott, és még azt sem ugatta meg, akit annakelőtte ki nem állt. Róbert sajnálta volna a fejébe a golyót, meg körülményesnek is gondolta a kivégzésnek eme formáját, így felgyújtotta a szegény párát, de arra nem volt esze, hogy összekötözze a lábait, vagy hogy egy kútba dobja, így hát a kis vakarék lélekvesztve és lángholva rohant neki a sűrűnek, hogy aztán valahol úgy pusztuljon el, ahogy még egy kivénhedt állathoz sem illő. Róbert úgy gondolta, hogy az ő hörcsökös asszonyát csak úgy tudja megszelídíteni, ha táncba viszi. Így is tett, és járták, járták a tangót. Hármat előre, hármat hátra. Előre hármat, hátra hármat. Őket látva még Sándornak is megjött a kedve, és rajta is úrrá lett a fene nagy táncolhatnék. Megvakarta feje búbján az üstökét, krárogott egyet-kettőt, majd megpróbálta lekérni Róbert kezéről a már amúgy is ziháló Paulát: táncolnék én mással is, szép és becsületes asszonnyal, de hát, ha becsületes asszony nincsen, akkor még a kurvával is eltáncolna a magamfajta ember. Paula kivonta magát Róbert lapát kezei közül, és lekevert egy Isteneset az öreg Istvánnak, majd a kebleire vonta, és járta, járta tovább a tangót, amit még jobban élvezett, mint ennekelőtte. A harmonikáson amúgy sem látszott, hogy fáradni kezdene, hogy legszívesebben kifújná magát. Csak játszott, és játszott, ugyanazt a dallamot cifrázta, de ez nem igen tűnt fel senkinek, nem is emeltek kifogást ellene. Járták ők is, járták a többiek között. De Sándor unszolására végül csak leültek, hogy kicsit kifújják magukat, hogy új erőre kapjanak. Látod, Paula, látod: könnyebb az asszony táncba vinni, mint ráncba szedni. Eljárt fölöttem, fölöttem is az idő, de tudod mit: rúgja meg a ló. Az idő, az az átkozott idő leszdedte mindkettőnk arcáról a rózsát, de hát mit tegyünk. Ez van, ezt kell szeretni. Ez van, oszt jó napot. Pedig annak előtte mennyi szeretőm volt, édes egy istenem, meg se tudnám őket számolni, egy idő után már számon sem tartottam őket. És hogy utána számoljak, hogy mennyit költöttem én rájuk, arra még kényszeríteni sem lehetne engem, mert a végén ebbe örülnék bele, ha már így sem vagyok eszement. De higgye el nekem, higgye el Paulám, csak fellángolás volt mindegyik, fellángolás. És mint tudjuk, a szalmatűz hamar elalszik. Pedig mennyit huncutkodtam és hancúroztam én azokkal a hamvas bőrű menyecskékkel. Ha nem ágyba vittem őket, akkor egy-egy szalmabálának döntöttem, aztán durr, ami belefér. De ennek már jó ideje. Rég volt, talán igaz se volt. És az is lehet, hogy csak az idő tesz széppé mindent és mindenkit. A fene tudja. Tudja a fene. Az biztos. De, ahogy elnézem magát, maga már fiatalon sem lehetett valami mutatós darab, hiszen csak a szép menyecskékből lesznek a szép öregasszonyok, és lássuk be: nincs az az italmennyiség, amitől én magát kívánatosnak látnám, de most mégis táncba vittek az én öreg és rossz lábaim.

Na jöjjön, eleget heverésztünk.

Paula már nem is hallott, nem is látott, csak táncolt és táncolt az önkívület határán, és a többiek is mintha megvesztek volna, elveszítették minden koordinációs képességüket, és még az is csak csetlett és botlott, aki nem is ivott egy kortyot sem. Hármat előre, hármat hátra. Előre hármat, hátra hármat.

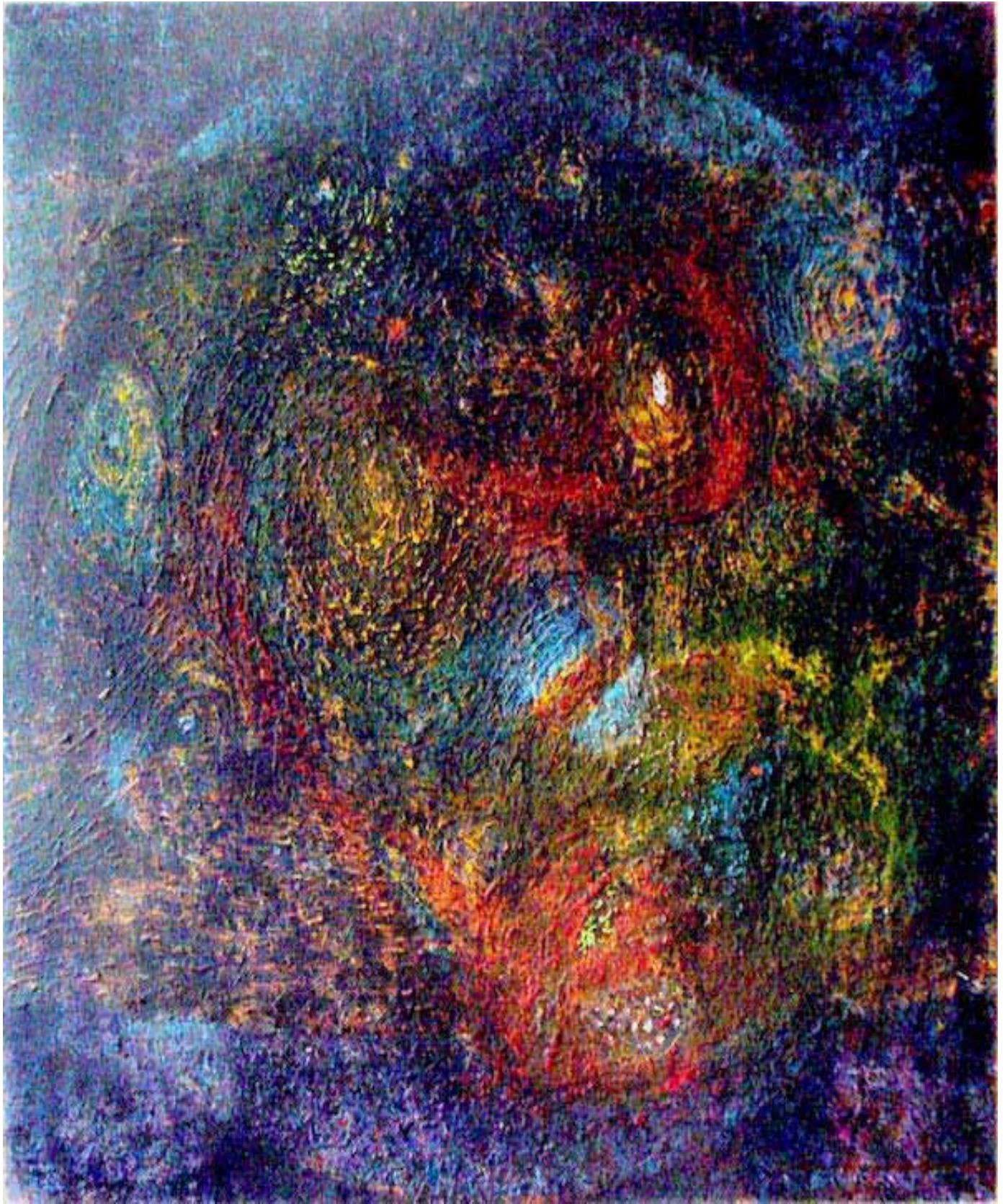
János, aki mára már úgy gondolta, hogy kitáncolta magát, hogy egy lépést nem bírma tovább, kikért egy kisfröccsöt, és mint mindig, magában kezdett motyogni, később beszélni, majd vitatkozni. Édes egy barátom, a halál a jót elragadja, és nem gondolkozik azon, hogy rosszul tette amit tett, pedig a rosszat hagyja itt, a rosszat. Aztán a végén már csak a rossz marad itt, hogy a végén már nem is tud majd kit elvinni, csak vakarhatja azt a nagy üstökét. És az sincs rendben, elhiheted, hogy a fiatalok hamarabb vesznek el, mint a vének, bizony hogy hamarabb, bizony hogy. Na de képzeld el: voltam én már életemben nem egy templomban, és nem egy templomharangot hallottam, hogyan is szól, miként ding és dong, de hidd el nekem, mert jó fülem van az ilyesmihez: mindnek más hangja volt, mindnek. Hazudik az, aki mást mond, hogy minden harang ugyanúgy szól, mert ez nem igaz, nem igaz, bizony hogy nem. A harangok sem szólnak egyformán. Nem bizony. Elhiheted. Kár is vitatkoznunk erről, mert minek. De most, ha megengeded, kivonulnék a mellékhelyiségbe, könnyíteni magamon egy kicsit, és azt hiszem, az sem ártana, ha egy kicsit rendbe tenném, ráncba szedném magam. Hiszen azt Te is beláthatod, hogy nagy nap a mai, és ilyen nap nem sok adatik egy ember életében, főleg nem az olyan ember életében, mint az enyém, ami szarnak ugyan szar, fosnak fos, de az enyém, és én ragaszkodom hozzá, ha ezen meg is lepődsz, de hidd el nekem, hogy még a haldokló is szereti az életet. Még a haldokló is.

János erőt vett magán, feltápáskodott és a vécé felé vette az irányt, ahol hosszan és jólesően vizelt, mintha ítéletnapig nem akarná abbahagyni, majd, mint aki jól végezte a dolgát, kezet szeretett volna mosni, de szappant nem talált. A hideg vízzel nem szívesen öblítette le a kezeit, hiszen a kéztörlő egy merő kosz volt. Amilyen a mosdó, olyan a törülköző -állapította meg, köpött egy hegyeset, és becsapta maga mögött az ajtót. És bár bent is rágyújthatott volna, de inkább kiállt a kocsmá elé, hogy kiszellőztesse a fejét. Az irgalmatlanul hosszú őszi esők első cseppjei lehullottak a szikes, repedezett földre a telep nyugati oldalán, hogy aztán a bűzlő sártenger egészen az első fagyokig járhatatlanná tegye a dűlőutakat, s megközelíthetetlené váljon a város is. Akkor lesz itt nyár, ezen az Isten háta mögötti helyen, mikor a tök virágzik, s a vénasszony bogárzik. Szomorúan nézte a baljós eget, a sáskajárásos nyár kiégett maradványait. Oldalra fordította a fejét, a telep keleti oldalán álló, egykor zsúfolt és zajos, most düledező és elhagyatott épületek felé, és keserűen figyelte, amint a puffadt-vörös nap első sugarai áttörnek egy megkopasztott tetejű, omladozó tanyaház tetőgerendái között. Megrémisztette a kinti csönd, ez a fenyegető némaság, mert úgy érezte, most aztán minden megtörténhet. Szinte visszamenekült a biztonságot adó kocsmába, ahol fogta a borospoharat, amiből még alig hiányzott valamicske, és egy hajtásra kiitta, s ezzel aztán ki is szabadult gyerekfélelméből; felsóhajtott, és megtörölte izzadt homlokát. Próbálta magát nyugtatgatni: délre fogok menni, az is biztos, -és kibámult a kisablakon, miután elhúzta a már megsárgult, és porlepte függönyt. És csak ismételni tudta önmagát: délre fogok menni, ott biztos rövidebb a tél. Talán bérbe veszek egy tanyát, közel valamelyik virágzó városhoz, és egész nap lógatom majd a lábam egy lavór meleg vízbe. Ezt fogom tenni. De még az sem kizárt és lehetetlen, hogy elszegődöm éjjeliőrnek egy csokoládégyárba, esetleg kapusnak egy leánykollégiumba. És megpróbálok mindent elfelejteni, csak egy lavór meleg víz esténként, és nem csinálni semmit, csak nézni, hogy telik ez a kurva élet. . . Az álmodozás közben pedig szép csendben bevizelt.

Tudja, kedves Sándorom, annyi idős az ember, amennyinek érzi magát, és én bizony fiatalnak, mi több: tette késznek érzem magam, néha még én is képes vagyok meglepődni magamon. Persze nem tagadom, mert miért tenném, néha ki tudnék ugyan bújni a bőrömből, és gyalog is nekivágnék ennek a nagyvilágnak, viszont vannak napok, mikor még az ágyból sem szívesen kelnek fel, nemhogy még munkához is lássak a házban, vagy a ház körül. Legszívesebben hagynám a nagy bűdös fenébe az egészséget, egyen meg mindent a penész, és a kosz. De hát ahány ember, annyi természet. Mert például itt van ez a János, nézze, ahogy a saját megviselt ábrázatát bámulja, és mindezt milyen fájdalmasan és döbbenetesen teszi. Talán ő is tudja, vagy érzi, hogy ugyanúgy mossa el arcvonásait majd az idő, ahogy most szétfolyik az ablaküvegen. És Paula jól látta, hiszen idegen szegénység tükröződött a képben. János behunyta a szemét, s látta maga előtt a kihalt országot, meg saját magát, ahogy lerongyolódva, elcsigázva igyekszik a város felé, és a telepet, amint egyre távolodik (zsebében a pénzzel), ahogy lassan elnyeli a látóhatár. Aztán belátta, hogy elmenni ugyan elmehetne, itt hagyhatná ezt a kis porfészket, de talán nem is akar ő igazán elmenni innen, mert itt legalább meghúzhatja magát a látványok árnyékában, míg odakint, túl a telepen, ki tudja, mi várna rá.

Sándor végül csak odakeveredett a merengő Jánoshoz, akinek a vállára csapott, úgy próbált lelket verni bele: ne búslakodj édes egy komám, látod: már a kocsmáros sem bírta tovább, ő is beadta a derekát, ő is ropja a többiekkel, miért éppen Te maradnál ki ebből a kocsmái táncból? Nemsokára úgy is megérkeznek a pénzünkkel, érted? A mi pénzünkkel, amiért megdolgoztunk tisztességesen. Ezt bárki megmondhassa. Amúgy is: szorgalmas ember mindig talál munkát. De hogy úgy alakult, ahogy, ne sajnáld egy percre se, mert lesz ez még így sem. De egy szónak is száz a vége. Azt mondom: ne sajnáld, komám! Meglásd, aranyéletünk lesz! Aranyéletünk!

A kocsmára boruló alkonyati homályban nem lehetett tudni, hogy a falakra rajzolódó, vibráló foltok árnyak-e csupán, vagy a reménykedő gondolatok mögött megbúvó kétségbeesés baljós nyomai.

Örvény

BEMUTATJUK

GERE JÁNOS

Mikor kirándultam a Börzsöny csúcsait bejárva, Diósjenő felett, a Kőszirt kopasz sziklái között makacsul kapaszkodó cserfák vonzották a figyelmemet.

Félujjni talajban, kövek között, napszíta, szélszaggatta kiugrókon, ott, ahol az ég ad találkát a földnek, megannyi magányos cser próbál gyökeret eresztetni. A fáért indulóknak értéktelenek, hiszen alig magasodnak néhány méternyire, inkább elágazva, görceikkel gazdagon kiterülnek a föld felett. Kicsiny árnyékuk viszont bűvkörbe vonja az eddig ott megélhetést nem találó növényeket. Élet, szelíd televény rakódik le alattuk. Egy új, gazdagodó világ munkás előőrsei ők.

Épp ilyennek találtam az embert, kit Gere János bácsinak hívnak. Mikor először olvastam verseit, megérintett az a táptalaj, mit ő teremtett maga körül. A test, nem fiatal. A tisztas 80 év, s az özvegység beleírta a maga történetét a szikár, csontos természetű ember ízületeibe, bőrébe. Figyelme, szeme azonban kortalanul ifjú.

Mint mondja, élete hasonló kihívásokkal találkozott, mint sok más sorstársé. Szegénység, háború, halál. Bukás és talpra állás örök körforgása. Minden nehézség ellenére, paraszti lét fáradalmait, majd mellette a tolmácsi üzem feladatát ellátva családot nevelt, házat épített, fákat ültetett.

Ma is dolgozik. Már nem a megélhetésért, hanem azért, mert értéket teremt a világba. Munkálja földjét, nyulait gondozza, olykor a családnak is segít.

Miközben tette dolgát, a benne éber költő-lélek érzéseket, élményeket gyűjtött. Nem csak akkor ír, mikor előtte a papír. Sok év kihagyás csak érleli benne a szavakat. Amikor formát kap a vers, a sorok akár évtizedek emlékéért ölelik magukba. A természet szépségét állandónak, de mégis izgalmasan változóknak érzi:

„Pattanó rügyek halk zenéje / Kebled lassú lélegzése / Zöldellő fű, virágos ág / Nap-nap után újabb csodák” – írja a Gondolatok-ban.

E mellett, egész életében törekedett, hogy jobba válhasson a világ. Látja, érzi élő receptoraival, hogy mennyi szenvedést zúdít a világra a közönyösség, főként abban az időben, amikor már nem az ínség, hanem az irigység marja az emberek zsigereit. Még mindig hisz az emberi lélek erejében. Minden csalódás után hisz az örök idealista: *„A vad háborúknak vessünk egyszer véget / És tegyük boldoggá az emberiséget”* – részlet a Gondolatok-ból.

Szerénysége valós. A versírói tevékenységéről így ír az Apám emlékére című versben: *„Nem vagyok költő sem! Senki se higgye! / Mert ilyet az élet megtorol / Talán millió régi ősem lelke, / Apránként lelkembe hatol.”*

Gere János egyszerű, nyílt, őszinte. Egy, az utolsó „kóbor lovagok” közül. Szerelme tárgya nem a női test, hanem az isteni szikra, mely mindenki-ben benne lapul. Vallja, hogy az ember többre, igazabb életre rendeltetett. Mondja, hogy mindegy, hogy: - Az ősembertől, Istentől, vagy Ádámtól származunk-e, egyformán testvérek vagyunk e földön.

Vele való találkozásom, az Ő személye adta alapot a „Vigyázók” című versemhez.

Beszélgéseink éppúgy, mint versei, kellemes melegséggel töltenek fel. Figyeltem közben a bölcs öregurat. Szemei egy álmovilág képeit kutatják. Rajtunk is múlik, hogy belépünk-e az ő álmaiba: *„Lelkemhez egy parányi rést / A szememen át nyitva hagyok / Nézz bele őszinte bizalommal, / És meglátod, milyen vagyok.”* – Gere János; Lencsevégén.

Őszinte tisztelettel: Borsi István.

„Hisz mi vagyunk e bolygón, a Vigyázók / Ütések után, a földről ismét felállók, / Minden helyzetben békét találók, / Kik ugyan látják, de nem élük a rosszat, / Mosollyal ajkukon, szolgálnak naphosszat.”

Vallomás

Mit most mondok, maradjon közöttünk,
bár nem csoda és nem nagy titok,
hogy él e földön több milliárd ember,
mégis úgy érzem, olykor egyedül vagyok.

Nincs, nem is volt tanult mesterségem,
csak átbarkácsolom az életet,
bocsássátok meg, ha kontár módra még is
magamról, másról írok képletet.

Nincs műfajom, s ha lelkem kiöntöm,
mivel nem nagy, gyakran megtelik,
kétkedve néznek, és nem hiszik,
hogy lelkembe mindezt ők csepegtetik.

A lélek nem tároló edény csupán,
melynek mindegy, mit töltenek belé,
megméri pontosan anyagát és súlyát,
mint egy érzékeny villamos relé.

Ha valóban egy volt a közös ősrünk,
Isten, vagy ősemlék, nem tudom,
akkor e föld minden lakóját
édes testvéremnek mondhatom.

Ha visszanezdek a régmúltba,
napjainktól az őskorig,
a föld egy óriás temető,
ahol millió ősről álmodik.

Hazug bölcsök hirdették, hogy
szeresd és szolgálj a hazát !
E kétes célú jelszót zengve
feldúlták egymás otthonát.

Kardélre hánytak minden élet,
patakban folyt a könny, a vér,
de a harcmezőkön csak bogáncs termett
a hőseknek, nem dicső babér.

Nagy hős! zengték a dalnokok,
ki legyőzi sok ellenfelét,
a történelem lapjaira,
arany betűkkel írták nevét.

Még fel sem száradt a könny, a vér
már gyűjtögették az új *erőt*,
felsikoltott a harci kürt,
és parcellázták a temetőt.

Hulltak az ifjak és hulltak a vének,
dúltak keservesen nagy csaták,
nagy pallossal az emberiséget,
nemzetiségre szabdalták.

A fejlődésben nincs megállás?
A történelem mást mutat!
E megfeneklett állapotból,
hogyan találunk kiutat?

Évezredeknek tanulságát
fejtsétek *meg* már okosok!
Hősök voltak mind őseink,
vagy csupán testvérgyilkosok?

Vagy sűrű volt az őshomály,
az értelmes szó nagyon kevés,
ezért láttak csak ellenséget,
későn jött a felismerés.

Ha valóban elért a fejlődésünk
napjainkban egy új fokot,
és mégis folytatnánk a történelmet,
úgy mi vagyunk testvérgyilkosok.

Ha hisszük is, hogy egy fajból vagyunk,
és van is rajtunk közös vonás,
akkor történelmünk új korában
ez lesz a legszebb állomás.

Csak a tiszta gondolatok,
röppenjenek fel a magasba,
az értelmes megértő szó,
ne fulladjon harci zajba.

Néhány önző meszes tarkó
ne kergessen pusztulásba,
millióknak az életét,
verejtékét elherdálva.

Hozzunk törvényt, mely kimondja,
csak annak lehet fegyvergyára,
ki a visszafelé lövő puskát
saját magán kipróbálja.

Gondolatok

Köd borult az őszi tájra
Elült a zaj nincsen lárma
Csodálattal nézlek téged
Csendben haldokló természet.

Pattanó rügyek halk zenéje
Kebled lassú lélegzése
Zöldellő fű, virágos ág
Nap- nap után újabb csodák.

Erdő, mező díszruhát ölt,
Ágak között kismadár költ
A boldogság és a béke
Elfér parányi fészkébe

A nyár meleg fuvallatára
Megsárgul a búza szára
Hullámszik a kalásztenger
Nekilendül gép és ember

Jó az ősz is sok terhével
Ezer féle gyümölcseivel
Az árnyas szép zöld lombsátor
Vörös színt ölt itt-ott sárgul

Késő őszi hideg szelek
Lerázzák a sok levelet
Árván állnak a faágak
Rájuk lomha varjak szállnak

Óh, te csapongó képzelet
Összekeversz tavaszt, telet
Nyár az ősszel egybefolyva
Fut, mint a patak, csobogva

S én csak állok álmodozva
Elöttem felravatalozva
Fekszik a természet halottan csöndbe
Hótakaróval vastagon befödve

A fagyos szél nyargalva süvölt
Valahol messze egy farkas üvölt.
Vészt jósló hangjától, ahogy ébredek
Eltűnik az álom, a furcsa képzelet

Elindulok lassan-lassan andalogva
Szinte elfáradva a gondolatokba
Hiszen itt nem is a természet halott
Az emberi szív az, ami csonttá fagyott

S ahogy körülnézek e kerek világon
Elgondolkodok a sok visszáságon
Én az ember, aki szeretetre, melegségre vágyom
Most érzem igazán, hogy mily nagyon fázom

A szívünkre rakódó közöny vastag jegét
Törjük össze végképp, fogjuk egymás kezét
Dobjuk el a fegyvert, mit egymásra fogtunk
Mivel annyi sok vért s könnyet kiontottunk

Fojtsuk meg a keblünk üvöltő farkasát
Ne vihesse véghez gyilkos akaratát
Győzzük le magunkba a vad indulatot
Mert ez eddig sok-sok rossz tanácsot adott

A vad háborúknak vessük egyszer véget
És tegyük boldoggá az emberiséget
Emeljük magunkhoz a gyöngét veszendőt
Így építsük fel a boldogabb jövődőt.

Táj

KOCSIS GYÖRGY

RATKÓ JÓZSEF

Ránktört végtelen nyugalomával az alkonyat,
Ajkamon váratlanul megfagyott, kiapadt a dal,
 Trombiták harsogták túl a színeket,
 Kardok hasították, vágták a szíveket,
 Ódivatú otthonomra már sosem lelek.

Jó lenne tudni, hinni, érezni,
 Ócskavas már minden fegyver,
 Zokogni ezután sehol sem kell,
 S mosolyod átvilágít engem
 Egyetlen pillantás alatt,
Figyelj: egy ágyon, egy kenyéren . . .

KETYKÓ ISTVÁN

Kihez hasonlíthatnék jobban önmagamnál,
Egyetlen tollvonással világokat alkothatnék,
Tyúklépésnyi időm alatt egy örökkévalóságot élnék át,
Kezem ráncai az elmúlást ígérnek már,
Ó, hogy szalad az idő gyors szekere.

Istennek ajánlom életem, mi hátra van még,
Sarutlan lábam forró homokba lép,
Taníthatnám a szépet, a jót, a kedveset,
Vagy szólhatnék *hozzád* csöndesen,
Ápolhatnám a virágokat, ha lehetne,
Nincs bánat többé bennem, élem az életem.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Panaszkodás

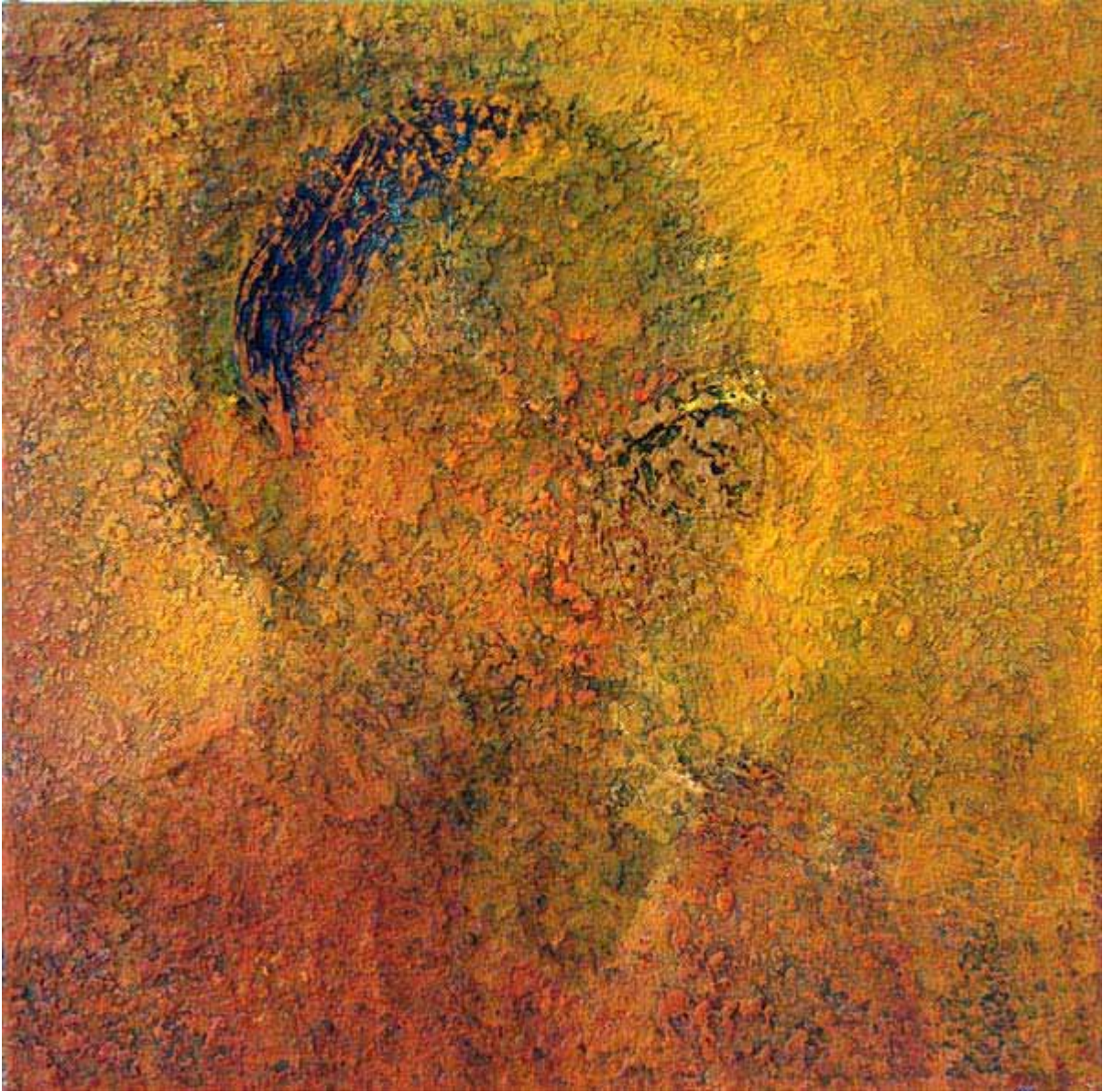
A felkiabált szavak,
visszazuhanak.
Arcodba csapnak.
Fohászokdj! Megváltást!
Még és még és még!
Mást már nem tehetsz.
Gondok. Már görcsökké
szilánkosodtak.
Torkod szagatják,
amikor kisírod. Bögöd.
A könyörgést. A jajt.
Bizony! Isten!
Hát miért nem hallod?

Kifulladtak a szavak.
Szétkiabálva erre-arra.
Mind szemét? Üres?
Hallhatatlanok? Isten!
Hát ezért nem hallod?

Te megtiport, már ne kiabálj.
Írd rongy kendőkre,
és akasztgasd a szelekre.
A gondot! A fohászt!
Küldd, küldd csak fel az égbe.

Isten! Te meg olvasd el végre!
Vissza ne dobáld. Nézz le!
Adj életet, időt, erőt,
a kapott nyomorhoz betevőt!

(2007.)

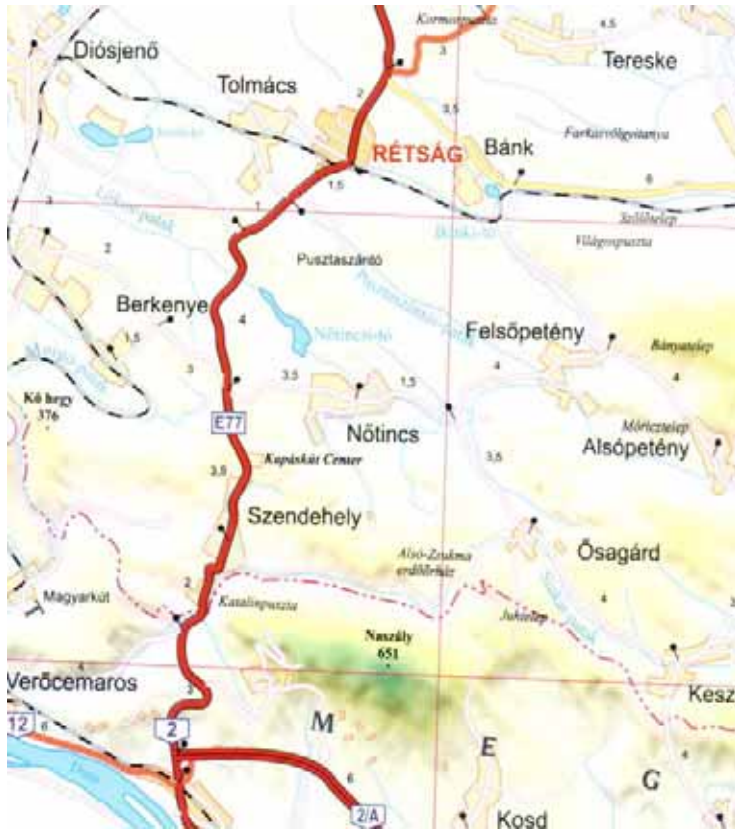
Önarckép

VÉGH JÓZSEF

**hol Mindszentyt fogva
tartották:
Felsőpetény**

A község neve a Péter személynév korai alakjából, a Pete ki-csinyítőképzős változatából származik. A püspöki tizedjegyzékben külön megnevezés nélkül „Petryn utraque” (mindkét Petyn”) néven szerepel.

A Lókos-patak mellett, Rétságtól nem messzire fekvő kisközség, 95 házzal és 593 lakossal, akik vegyesen magyarok és tót ajkúak s kevés kivétellel evangélikus vallásúak. Postája és távírója Rétság, vasúti állomása Bánk – írja a településről egy 1911-ben megjelent megyemonográfia.

A település címere

Eredetileg a Csák nemzetség birtoka volt. 1268–1274-ben a Csák nembeli Pósa fia Ugron királyi főlovászmester egyik tisztviselőjének, a Zsadány nembeli Dénesnek adta.

1460-ban a Gány családnak voltak itt részei. Gány Péter 1642-ben apósával, Bartakovich Tamással Hont megyei Méra helységbeli jószág részüket közösen zálogosították el. A két család közötti kapcsolat minden bizonnyal onnan származik, hogy a Bartakovichoknak is voltak a közelben birtokai. Gáspár, ki 1667-ben Léva vár alkapitánya volt, birtokai voltak Szomolyapusztán.

Felsőpetény viaszpecsétje

1477-ben a Petényi Török család volt itt birtokos; e család birtokrészeit a Kenderesiek vették zálogba. 1660-ban a helység fele részét Balassa Imre bírta. A Balassa család ősrégi magyar család, melynek neve történelmünk majd minden lapján olvasható. Eredetét Bőngér (Bunger) kun vezér Bors fiától származtatják. Leszármazását a család levéltári adatai szerint kétségtelenül az 1224-ik évig szakadatlan láncolatban lehet fölvenni, mert alig van családunk, mely régibb és a tatárjárás óta éppúgy helyben maradt levéltárral dicsekedhet, mint a Balassáké Kékkőben. Sőt, a tatárjárást megelőző időkből is mutathat föl okleveleket.

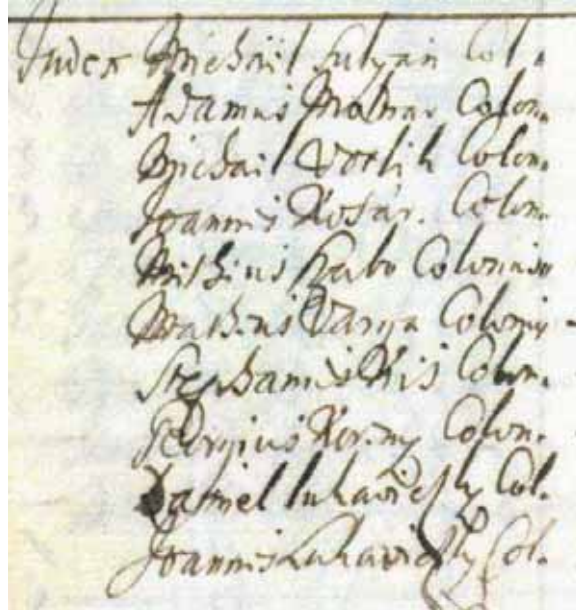
Felsőpetény lakossága a XVII. században kálvinista. Lelkésze Csere János volt, akit megidéztek az ellenreformáció során a pozsonyi vésztörvényszék elé is. Ugyancsak kálvinista lelkészt említ a török utáni állapotokat számba vevő Pongrácz-féle Informatio is. A hódoltság alatt fennálló református egyház azonban a XVII. század végére megszűnt.

A Rákóczi szabadságharc során Menyői Tolvay Ferenc 1704-ben a megye által állított paraszthad kapitánya volt. Levelezéséből ismerjük az egykori Kékkői járásnak – ehhez tartozott a mai Rétság térsége – az ő seregébe beosztott katonáinak névsorát és az általuk viselt fegyverzetnek leírását. Felsőpetényről Mikula Jánost és Szabados Györgyöt találjuk Rákóczi seregében. Mindkettő fegyverzete puska és balta volt.

A Balassa család címere

1715-ben öt magyar és ugyanannyi tót család lakja. A családfők névsora az összeírás szerint a következő: Michael Sulyan; Adamus Molnar; Michael Votlik; Joannes Kosár; Matheus Szabo; Matheus Varga; Stephanus Kis; Georgius Koreny; Saniel Lukaviczky; Joannes Lukaviczky. A megjegyzések között szerepel: egy köves malmuk van, amely évente 30 Forint hasznot hoz. A szőlőt 3-4 éve telepítették, így a termésről és a szőlő minőségéről még nincs tapasztalatuk. A század vége táján azonban már a legkiválóbb bortermelő vidékek között említették a felsőpetényit.

Az 1715. évi összeírás felsőpetényi névsora

1720-ban négy magyar és nyolc tót háztartását írták össze. 1770-ben Bory István, Podmaniczky János és Sándor, Kőrösy özvegye, Gerhárd Pál, Pápay, Osztroluczky Sándor, Dacsó Ferencz, Balczer József, Bossányi József, Osztroluczky István, Farkas Gábor özvegye, Sándor István árvái, Mocsáry Pál, Mocsáry László, Majerszky József és Radványi János voltak a birtokosai.

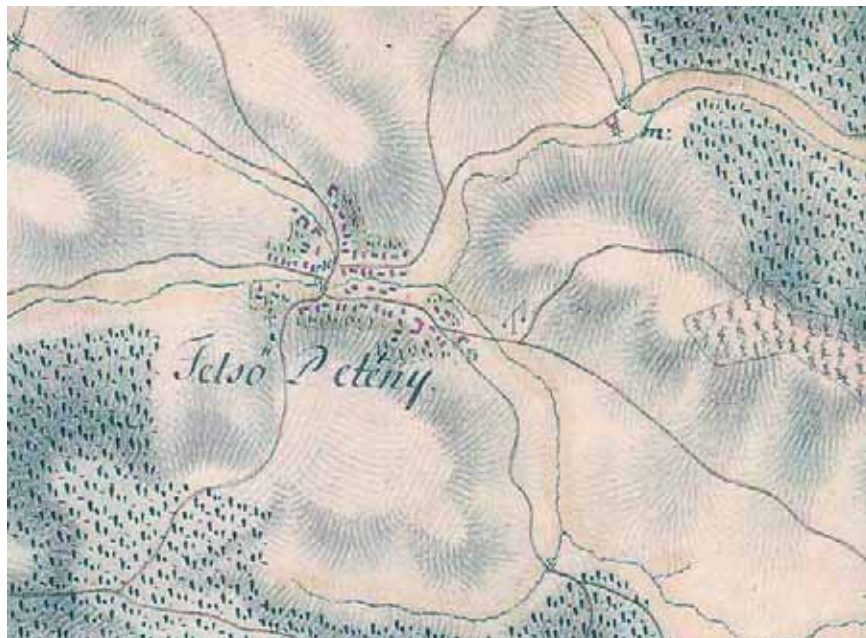
arról ad hírt, hogy az alsóbb osztály tagjai nemigen mozgolódnak, de a „míveltebb osztály” képviselői közt már nem ily megnyugtató a helyzet.

A szabadságharc bukását követően összeírták a volt honvédeket. Az 1850. április 22-én kelt feljegyzés szerint a felsőpetényiekről az alábbi névsort jelentette Dianovszky József a község hites jegyzője. A listát Svantz András bírósági írnok és Cziczvan Mihály törvénybíró hitelesítette.

Felsőpetényi helységben található honvédeknek táblás összeírásának elől adása.

Vezeték és Születési neve:	Megjelent e vizsgálaton vagy sem?	Nyert e elbocsájtó levelet? tartózkodik?	Jelenleg hol
1. Martinko János	vizsgáltatott, közben	megszökött	nem tudatik
2. Dovecz Sámuel	megjelent	haza jött	F.Petényben
3. Andrászek István	megjelent	haza jött	F.Petényben
4. Csizmán György	megjelent	kapott	F.Petényben
5. Szabó János	nem jelent	megszökött	nem tudatik
6. Tódt István	nem jelent	megszökött	nem tudatik
7. Fehér József	megjelent	haza jött	F.Petényben
8. Angyal Maxi!	nem jelent	megszökött	nem tudatik
9. Rakovszky János	nem jelent	megszökött	nem tudatik

Fényes Elek ezt írja a településről az 1851-ben megjelent Magyarország Geographiai Szótára című könyvében: „Felső-Petény, tótul Horne-Petyani, tót falu, Nógrád vármegyében, hegyektől környezett völgyben, ut. p. Váchoz északra 1 3/4 órányira, 450 ágostai, 120 r. kath., 28 héber lakossal, kik közt 28 telkesgazda, 58 zsellér, 3 kézműves. Urbéri telek 28, s ezután bírnak a lakosok 720 hold földet; a többi majorság. Vörös agyagos földje a zabot leginkább szereti; rétjei sok helyt sásas szénával szolgál; erdeje kevés, s legelője is nagy részben kopár, szőlőt szinte művel. A helységen keresztül folyik a Lókos vize. Van itt evang. anyateplom, a helységen kívül egy omladozott régi szentegyház, és egy Sz. Kút nevű forrás, melyet a nép szemgyógyításra használ. Bírják b. Podmaniczky János, Osztrólczy Miklós, Prónay János örökösök, Somogyi Ferencz, Kamánházy Ferencz, Bory Manó, Bory Lajosnő, Lieszkovszky József, Boka Francisca, Podluzsányi, Ujfalusy örökösök, Angyal János, Horváth Jánosnő, stb.”

Az első katonai felmérés térképrészlete

E községhez tartozott Móricz-puszta (azelőtt Szvitajka-puszta), továbbá Újvilág-puszta.

A felsőpetényi oktatás kezdeteiből

Az 1770. évből származik a falu iskolájának első ismert említése. Az evangélikus iskola húsz tanulóját Neumann János tanította az olvasás és írás tudományára. A tanító éves fizetése seminaturaként (a tanító számára bevetett földet nevezték így) két és fél köböl búza és hozzá 10 Ft volt. A következő évben már Novák Jánost találjuk a tanítói állásban, ki már a számolást is felvette a tantárgyak közé. Huszonöt tanítványa után 5 pozsonyi mérő őszi, ugyanennyi tavaszi vetés illette meg, s kapott még 20 pozsonyi mérő búzát, valamint gyermekektől 1 forintot.

Egy 1900-ban megjelent írás szerint a tankötelesek száma 108, kik közül mindennapi tanköteles 70, ismétlő 38. Vallásra nézve 26 római katolikus, 77 ágostai evangélikus és 5 izraelita. A tankötelesek közül iskolába járt 16 római katolikus és 77 ág. ev. A községben van egy római katolikus és egy evangélikus elemi vegyes iskola, egy-egy tanítóval és egy-egy tanteremmel.

A római katolikus elemi vegyes iskola eredetileg urasági cselédlakás volt. Az iskola tannyelve magyar. Jelenlegi tanítója Spinner Ignác nem képesített. Az iskola felszerelése hiányos. Tanulóinak 10 évi átlagos száma 12.

Az ágostai evangélikus elemi vegyes iskola 1779. évben már létezett, a mikor is Balla János volt a tanítója. A jelenleg is használatban levő iskolaépületet 1807-ben állították fel. A tanítás nyelve magyar-tót. Az iskola jelenlegi tanítója Uliha József, a ki már 40 év óta tanít, az országos tanítói nyugdíjintézet tagja. Nevezetesebb elődei: Eger Pál 1789-1824 és Vidovszky András 1839-1849. Az iskolát a hitközség tartja fenn. A mindennapi tanulók tíz évi átlagos száma 56, az ismétlősöké 18.

Az 1934-ben megjelent Ladányi-féle megyemonográfia is két tanítót említ. Müller Elemér római katolikus kántortanító. Derecskén, 1906-ban született, középiskoláit Nagyváradon és Berettyóújfalun, a tanítóképzőt Nyiregyházán végezte, oklevelét 1927-ben kapta. 1929. óta tanít Felsőpetényben, ahol leventeoktató, a tűzoltó testület parancsnoka, a népművelési egyesület vezetője.

Sztruhár János evangélikus tanító 1912-ben, Békésszentandrásán született, középiskoláit Szarvason, a képzőt Miskolcson végezte. 1933-ban szerezte oklevelét és 1934. óta tanít Felsőpetényben, ahol egyúttal az iskolán kívüli népművelés előadója.

A település óvodájában vitéz Dózsa Ferencné okleveles óvónő volt, ki oklevelét 1923-ban szerezte, s 1931. óta működött Felsőpetényben.

A világháborúk emlékműve

A Felsőpetényi Evangélikus Egyházközség történetéből

1784-ig Bánk leányegyháza volt. Földesurai, valamint a szomszédos Alsópetény nemes-község urai nagyobbára erős római katolikusok voltak s mindent elkövettek, hogy a lutheránusokat elnyomják. Mint bánki birtokosok is, a bánki papot akarták elűzni. Mikor ez nem sikerült, legalább a felsőpetényi leányegyházat akarták megsemmisíteni. Nagy előnyükre szolgált a váci püspök közelsége és a nőtincsi plébános lutheránusellenes buzgósága.

A felsőpetényi evangélikus egyházközség pecsétje

A helytartótanács 1754. évi rendelt tanítójától akarja megfosztani Felsőpetényt, ki egyúttal községi jegyző is volt. Miután — úgymond — a községi jegyző Fábry Mihály, az evangélikus és református híveknek postillát olvas, prédikál és temet, a királyi rendeletek ellenére, a bánki prédikátor pedig Felsőpetényen egyházi cselekményeket végez, öfelsége elrendeli, hogy a jegyző, ha nem nemes ember, kihallgatása után azonnal elmozdítottassék, ha pedig nemes ember, előbb meg kell idézni s csak azután mozdítsák el állásából. A papra nézve, öfelsége veleszületett kegyelménél fogva, a múlt-jövőben ne merészkedjék hasonlókat tenni.

Valószínű, hogy Fábry tanító-jegyzőt elűzték, de az eklézsia élt tovább is, mert a Compendium Historiae szerint Jánossy János és adjunktusa, Kellsich Sámuel, 1766-ban azt jelentik az esperességnek, hogy Felsőpetényben a bevételeket és kiadásokat a rector vezeti be a könyvbe, név szerint Bodiczky Sámuel. Offertórium volt 8 firt 2 garas, kiadás pedig 10 firt 18 garas 1 kr. A rector és egyházfi vezetik a számadásokat és elszámolnak a prédikátor és közönség előtt.

Első papja volt 1784-ben Lovcsányi György, ki ezt megelőzően, mint osgyáni rektor szolgált. Az idők multával elvesztette a szeme világát, de így is továbbszolgált, míg végül a kiküldött esperesi bizottság, ellátva őt a legszükségesebbekkel, hivatalától felmentette.

Lovcsányi György pecsétje 1801-ből

A gyülekezet háború utáni történetére általánosságban jellemző volt a hol gyors, hol lassú apadás. A háborút követő években a szlovák-magyar lakosságcsere érzékenyen érintette a közösséget. Az urbanizációval járó folyamatos migráció a közeli városok (Vác, Rétság) felé irányult. A falu túlnyomórészt evangélikusokból állt, ezért a vegyes házasságok problémája nem vetődött fel. Sztruhár János, a gyülekezet kántortanítója az egyházi iskola államosítása után a kántori szolgáltról lemondott és maga helyett Márkus István gyülekezeti tagot tanította ki, aki 50 esztendőn át szolgált a gyülekezetben. A felsőpetényi gyülekezet szlovák nemzetiségi gyülekezet volt, de az asszimiláció miatt ma már nagyon kevesen beszélnek a szlovák nyelvet. Néhány liturgiai elem azonban az istentisztelet bevezetéseként mind a mai napig megmaradt az egykori szlovák hagyományból.

Látnivalók a településen

A falumúzeum

A gyűjtemény alapítója, Laczkovszki Jánosné célul tűzte ki, hogy az utókor számára megmenti a helyi kulturális örökség tárgyi emlékeit. Hosszú gyűjtési munka után 2000. november 25-én a millenniumi év tiszteletére került átadásra a gyűjtemény.

Az összegyűjtött tárgyakat, bútorokat és népviseleti ruhákat a felsőpetényiek adományozták a falunak. A gyűjtemény fenntartója és tulajdonosa a helyi önkormányzat.

A falumúzeum udvarán

Az evangélikus templom

A Felsőpetényi Evangélikus Gyülekezet 1783-ban önállósult. Korábban a hívők a Bánki Egyházhoz tartoztak. Az önállósulást követő évben, 1784-ben adta ki II. József császár a türelmi rendeletét, mely az evangélikus vallású hívőknek is megengedte templom építését. Erre a célra a község lakossága összefogott és — a rendeletnek megfelelően — torony nélkül, de felépítette templomát 1081-ben. Nem lehet azonban azt mondani, hogy az egyházi élet ekkor kezdődött. A rendszeres úrvacsorázásról tanúskodik a kehely, melyet Fábry Sámuel adományozott a gyülekezetnek már 1730-ban. Ez a gyülekezet legrégebbi emléke, régebbi, mint maga a templom.

Az egyházközség a XIX. században fejlődött, erősödött. 1820-ban tornyot emeltek a templom elé, papi és tanítói földeket szereztek, iskolát alapítottak, temetőt tartottak fenn. A templom tornyában hamarosan két harang hívogatott az istentiszteletre. Egyiket 1858-ban, másikat 1868-ban öntötték.

1992-től a gyülekezet újra önálló lelkészt kapott Zólyomi Mátyás személyében. A gyülekezetet gazdag lelkiséggel, de siralmas anyagi helyzetben vette át. A gyülekezet áldozatkészségének és hathatós közegyházi segítségnek köszönhetően az elkövetkező években az alábbi munkák valósulnak meg: 1993-ban a templom teljes külső renoválása, parókiára vezetékes ivóvíz bevezetése. 1994-ben templom teljes belső rekonstrukciója, új padok, a harangozás villamosításának felújítása. 1995-ben a nyári gyermek és ifjúsági táborozásra alkalmas szállás kialakítása. 1996-97-ben a templom toronysisak és villámhárító felújítása, templomfűtés beszerelése. 1998-ban a parókia és imaterem festése, a lelkészlakás tetőterének beépítése. 1999-ben az orgona teljes felújítása.

A templom barokk oltára a XVIII. század közepén készült. Az oltárképen Krisztus látható. Felül a volutákon egy-egy angyalszobor, középen sugár- és felhőkoszorúban az Atyaisten szobra.

Az evangélikus templom

A baptista imaház

Az első világháborúban sok felsőpetényi lakos vett részt. Mint ezt a falu főterén látható emlékműről is leolvasható, jónéhányan soha többé nem jöttek vissza szeretteikhez. Az életben maradók egy része fogságba esett. A hadifoglyok legtöbbször orosz családokhoz került munkához. Többnyire a földet művelték, akárcsak itthon. A háziak vasárnaponként tiszta ruhát adtak nekik, elvitték magukkal a templomba, s együtt is ebédeltek ilyenkor a terített asztalnál. Itt találkoztak a baptista vallással. A tanácsköztársaság idején hazakerültek a foglyok, de továbbra is tartották egymással a kapcsolatot. Jöttek látogatóba 1923-ban Vácegresről is, hol már megerősödött a helyi baptista gyülekezet. 1925. június 26-án volt a felsőpetényi baptista egyház megalakulása. Az ünnepségen a váci révvel átellenben a szigeten, 25-en merítkeztek meg egyszerre három pap, és ezres nézősereg körében a Duna vizében. Az első hitvallók követőkre találtak. Egy ideig magánházaknál tartották az összejöveteleiket, majd 1931-ben felépítették a ma is álló imaházukat, melyet azóta több ízben is bővítettek.

A baptista imaház

A római katolikus templom

A feljegyzések szerint egykoron volt temploma a településnek, mely a török hódoltság idejében romossá vált, s amelyet a betelepülő evangélikusok nem újíttak fel. Romjai még láthatók voltak a mai katolikus temető helyén. A település mai templomát 1985-ben építették fel Marosi Gábor tervei alapján. Bánk József érsek-püspök szentelte fel Szent József tiszteletére. A templomban található az az oltár, amely mellett naponta imádkozott a településen fogva tartott Mindszenty József bíboros.

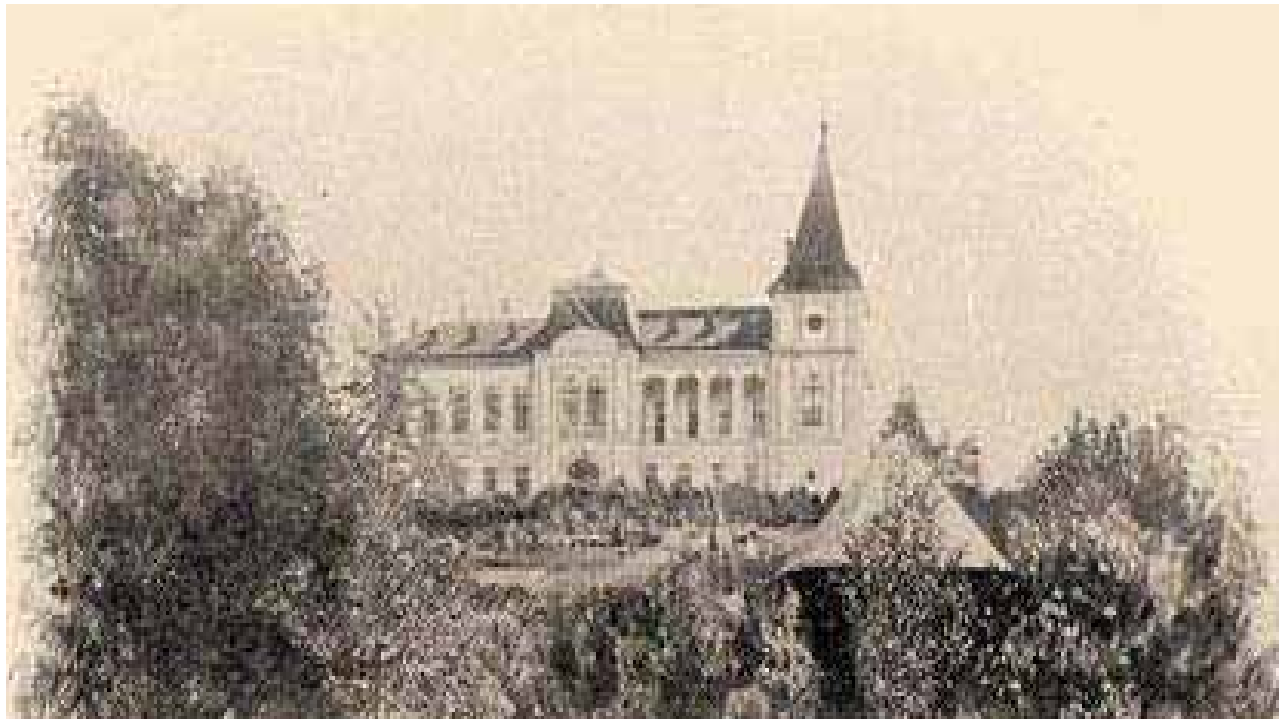

A római katolikus templom

Az Almássy-kastély

Spett Vincze 1898–1908 között volt a falu legfőbb birtokosa. Ő építtette 1902-ben a kastély elődjét. Tőle a birtokot és kastélyt Sándor Ármin vette meg, majd gróf Almássy Imre tulajdonába került. Az Almássy család magát a Kálmán király idejében élt eörsi és kukolyi Péter vitéztől származtatja. Almásy László 1447-ben Fejér vármegye képviselője volt a budai országgyűlésen. A „Kukoly” előnév előfordul az 1593-ban kelt címeres levelükben is. Eörs és Kukolyról írta magát még Pál is, ki 1608–1618-ig váci püspök volt. Később szerezte meg a család Zsadányt és Törökszentmiklóst, melyekről azután előnevét vette. Zsadányi és törökszentmiklói gróf Almásy Imre földbirtokos Törökszentmiklóson, 1896-ban született: A budapesti piarista gimnáziumot elvégezve, katona lett a 13. k. Huszárezredben. A szerb, orosz, román és olasz fronton harcolt, Signum Laudis, nagy ezüst vitézségi érem kitüntetéssel. 33 havi frontszolgálatot, mint főhadnagy szerelt le. 1919-ben mint túszt fogságban volt Szolnokon. Szamuelli halálra ítélte: Az ítéletet 15 évi fegyházra változtatták. A kommun bukásáig volt elfogva, majd felszabadulva részt vett a fehérgárda megszervezésében és átvette birtokainak kezelését. Felsőpetényben 4500 holdas birtoka volt. Virilis községi képviselő, vármegyei bizottsági tag, a nógrádi kerületi egységspárt elnöke volt. Neje széchenyi és felsővidéki Széchenyi Antónia grófnő.

Uradalmának főbb dolgait Megele Béla főintéző irányította, ki Gyulavárin született, 1893-ban. A középiskolát Gyulán, a gazdaakadémiát Debrecenben végezte. Pusztapón állt munkába, gróf Almássy Imre birtokán, s 1921 óta volt főintéző a gróf felsőpetényi birtokán.

Sándor Ármin kúriája

1992. október 30-án nagy ünnepség volt a kastély parkjában. A főcelebráns Paskai László bíboros volt, a koncelebráns Keszthelyi Ferenc váci püspök és P. Szőke János postulator. A mise után avatták fel Mindszenty emléktábláját a kastély falán.

A parktelepítés is 1902-ben kezdődött. A meglévő idős hársak, juharok, vadgesztenyék, japánakácok jól megtervezett telepítésről vallanak. A II. világháborút az épület és a park is szerencsésen vészelte át. A további pusztulástól is megmenekült. A park legszebb fája egy közel 20 méter magas tulipánfa, pompás virágzásában gyönyörködhetünk minden tavasszal. Hatalmas méretű tiszafabokrok, szép erdei- és feketefenyő, vörös- és jegenyefenyő példányok teszik hangulatossá a területet, amelyet simafenyők és ezüstfenyők szegélyeznek. Az épületben ma gyermekotthon működik.

Mindszenty József emléktáblája az Almássy-kastély falán

Mindszenty József és Felsőpetény

Esztergomi érsek, bíboros, Magyarország hercegprímása, legitimista politikus. Szombathelyen végezte a teológiát, 1915. június 12-én szentelték pappá. A Tanácsköztársaság idején kiutasították Zala vármegyéből. 1919. október 1-től zalaegerszegi plébános, férfi- és női zárdát, iskolákat, egyesületeket, nyomdát alapított. Címzetes apát (1924), pápai prelátus (1937). 1944. márciustól veszprémi püspök. Apor Vilmos, Shvoy Lajos püspökkel, Kelemen Krizosztom főapáttal közös emlékiratban Szálasihoz folyamodott, hogy ne tegye ki a Dunántúlt az utóvédharcok pusztításainak. A nyilasok ezért 1944. november végén Sopronkőhidán bebörtönözték, ahonnan 1945. március végén a csendőr fegyőrség megszökésekor szabadult. XII. Pius pápa 1945-ben esztergomi érsekké nevezte ki. Az 1945-ös nemzetgyűlési választások ügyében a püspöki karral együtt körlevelet adott ki, mely ellen a koalíció pártjai tiltakoztak. 1946-ban nevezték ki bíborossá. Ellenezte a népi demokratikus reformokat, különösen az iskolák államosítását. Hűtlenség, a köztársaság megdöntésére irányuló bűncselekmények vádjával 1948 decemberében letartóztatták; a népbíróság tanácsa koncepció perben életfogytiglani fegyházra ítélte, azonban egészségi állapotára való tekintettel egy idő után a felsőpetényi püspöki nyaralóban tartották házi őrizetben.

Mindszenty József hercegprímás

Felsőpetényben a hatalmas parkban álló egykori főúri kastélyban a szöges drótkerítésen belül 15 gépfegyverrel és golyószóróval felszerelt politikai rendőr és három farkaskutya vigyázott a „vendég”-nek nyilvánított két rabfőpapra.

A felügyelet szigorítását bizonyította az is, hogy az előtérben, amelyre a szobáik nyíltak, éjjel-nappal őrség tartózkodott és a sétaidejüket is úgy osztották be, hogy egymással ne találkozhatnak. Még a takarítást végző és az ételt felszolgáló személyzet tagjai is csak rendőr kíséretében léphettek be a szobáikba. A Bíborost két ízben meglátogató Borbála asszony is csak ellenőr jelenlétében beszélhetett a fiával.

Egyébként azonban a hangnem, amelyet a parancsnok, a gondnok és az őrség vele szemben használt, korrekt és udvarias volt. Még újságokat is bocsátottak a rendelkezésére. Ezekből az újságokból értesült arról, hogy Rákosi megbukott. A helyét azonban a főtitkári székben az ugyancsak régi sztalinista Gerő Ernő foglalta el, aki szintén csak apró engedményekre volt hajlandó. A Rákosi bukásán felbátorodott nép ezzel szemben rendszerváltozást követelt. Közben egyre-másra érkeztek a kastélyba a fővárosból párt-és kormány megbízottak, hogy a két főpappal külön-külön tárgyalásokat folytassanak.

Ezeknek a tárgyalásoknak az eredményeként Grösz érsek amnesztiát kapott és egyházmegyéje vezetését is átvehette azzal a feltétellel, hogy működésében az elhunyt Czapik egri érsek koegzisztenciás politikájának a példáját fogja követni. A pesti kiküldöttek a Kardinálisnak is felajánlották az amnesztiát és megcsillogtatták előtte az Esztergomba való visszatérés lehetőségét is. Ő azonban mindegyikkel közölte, hogy nem feltételekhez kötött kegyelmet kér, hanem feltétel nélküli rehabilitációt követel. „Megingathatatlaná vált elhatározásom, — írja — hogy a rabhalál vagy megalkuvó szabadulás alternatívájában az elsőt választom.” Ezen az elhatározásán az udvari papként szolgálatára álló Tóth János plébános jóakarátú megjegyzése sem tudott változtatni, aki úgy vélte, hogy a csak-amnesztia formájában kínálgató szabadulási lehetőséget is meg kellene ragadni.

Akkor még egyikük sem sejtette, hogy hamarosan jelentkezni fog egy harmadik lehetőség is. Ez a harmadik lehetőség az 1956. október 23-án kitört forradalom volt.

A fogoly bíboros a másnap reggel miséje előtt hozzá lélekszakadva berohanó plébánostól értesült arról, hogy „Pesten kitört a forradalom!”

Utána azonban napokon át hírek nélkül maradt. A plébánost nem engedték hozzá, a személyzettől nem kapott választ a kérdéseire. Csak kommunista őreinek ijedt arcáról és a falusi legények hangos Rákosi-ellenes kurjongatásaiból tudott következtetni arra, hogy odakint nagy dolgok vannak történőben.

Hosszú, nyolcéves fogságából a közeli Rétság állomásozó honvédegyeség tisztii különítménye szabadította ki. 1956. október 31-én a forradalom és szabadságharc oldalára állt katonák Budapestre hozták.

November 3-án rádióbeszédet mondott, amelyben a földreform felülvizsgálására célzott. A November 3-ról 4-ére virradó hajnalon az USA budapesti nagykövetségén menedéket kért és kapott; ezután tizenöt évig itt tartózkodott. 1971. őszén végleg elhagyta Magyarországot, Bécsben telepedett le. VI. Pál pápa 1973-ban lemondásra szólította fel; miután ezt megtagadta, a pápa az esztergomi érseki széket megüresedettnek nyilvánította. Körutat tett az USA-ban. A bécsi irgalmasok kórházában halt meg 1975. május 6-án. Mariazellben temették el, majd hamvait 1991. május 4-én helyezték örök nyugalomra az esztergomi bazilika primási sírkápolnájában.

Források, felhasznált irodalom:

A felsőpetényi evangélikus egyház honlapja.

Dr. Borovszky Samu: /szerk/ Nógrád vármegye, Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1911.

Cs. Sebestyén Kálmán: Felsőpetény története, Mikszáth Kiadó, Horpács, 1996.

Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, Pesten, 1851.

Dr. Ladányi Miksa: Nógrád és Hont vármegye, Budapest, 1934.

Magyar Életrajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975.

Mocsáry Antal: Nemes Nógrád Vármegyének Historiái, Geographiai, és Statistikai Esmertetése, Pesten, 1820.

Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendbeli táblákkal, Pest, 1857.

Nógrád megye története I.-IV. kötet, Salgótarján

Szinyei József: Magyar írók élete és munkái, Budapest, 1897.

Szomszéd András: Süvegemen nemzetiszín rózsa, Salgótarján, 1999.

Varga Lajos: A váci egyházmegye történeti földrajza, Vác, 1997.

Végh József: Alsópetény, Mikszáth Kiadó, 1995.

Zólyomi Mátyás lelkész 2002. május 15-én kelt visszaemlékezése

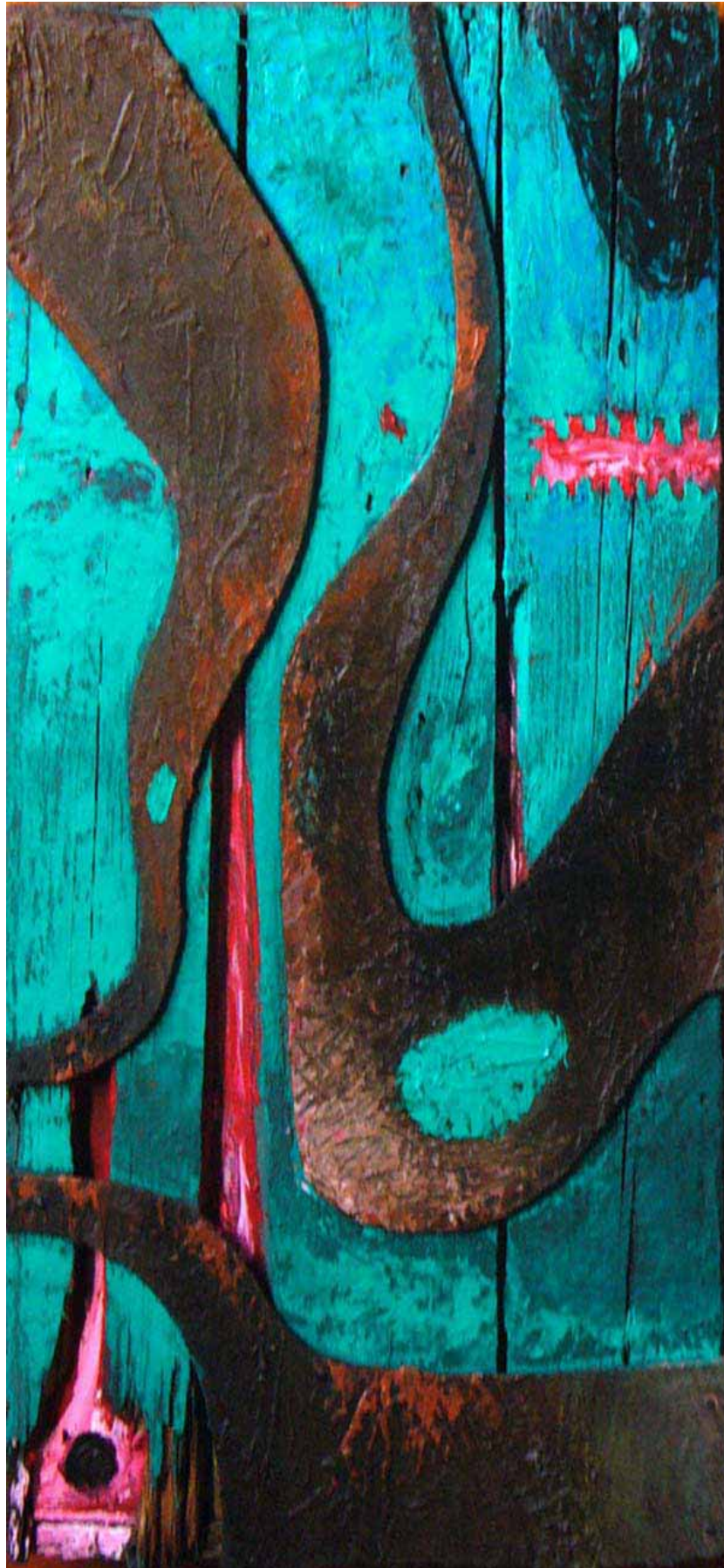

Részletek a falumúzeumból

Drum

Második maszk

BORSI ISTVÁN

Bogárember

Ma az ember fél, hogy él
De halni sem mer, titkon
Mindig jobb életet remél.

Közben az időtlen pillanat
Félön elszáll, eliramlik
Mint űzött vad a kert alatt.

Árva lárvaként jöttünk e földre,
De szárnyalni tanulunk.
Vagy lent maradunk - örökre?

Miért kell több és több még,
Pénz, siker vagy akár élet
Annál, ami éppen nekünk elég?

Vagy hagyjuk az egészszet?
Hisz éke vagyunk a világnak!
Vagy egyszerû tenyészet?

Csak félön – félig érzünk,
Félig csókok, félig gyász
Kemény ember! - mondja tettünk.

Nincs érintés, kedves mosoly
Csak saját lámpánk fénykörébe
Hullunk, mint a kerge éji moly.

Ránk kövült a múlt századunk
Eszmék, hitek helyett a fiaknak
Elnyûtt, zörgő páncélt adunk.

Elfogy a bizalom, oda a tisztelet
Pincék dohos oldalán rejtezzünk
Egymás elöl, mint bogáremberek.

Van köztünk néhány, ki társra vár
Hideg fényét megcsillantja
Lentről egy-egy jánosbogár.

Zúgolódik néhány, nekimegy a falnak,
-A falon túli zúgást mások sem akarnak-
Nagyot koppan tőle, azután elhallgat.

Még mozdul a láb, megy a bogár
Mely belül réges-rég halott,
Mit föld pora ismét magába zár.

A kitinváz szélről zörren a lélek telén
Csak a forma az, ami él tovább.
Életet nyersz, ha Istent hívod – nevéen.

A bogár léte testtől – tettig adott.
Élete mohó, lelketlen villanás
Meddő marad, bár petét is rakott.

Mi az ember? Szív és értelem.
Ki szeretni tud – tisztán-
Az – kívülről- oly védtelen.

Néha fénylő - mint az Isten-
Láttat, megél száz csodát,
Máskor sebzett, gyenge, dicstelen.

De gerince van, s fáj a teste.
Ha halni muszáj – néha másért
Önként száll fel a keresztre.

ISTI. 2007. 05. 01.

FETYKÓ JUDIT

Ki van a toronyban X.

Gyerekek ültek az egyik ház előtt, ahol homokkal volt felszórva egy széles sáv, velük volt egy asszony, aki a porba jeleket rajzolt, és aztán sorba minden gyerek felállt, odalépett a nő mellé, és lerajzolta ugyanazt a vonalat, ami elő volt rajzolva.

Jánusz nézte a tanítást, és egyszerre hiábavalónak érezte ezt is, bár jól tudta, ez a hiábavalóság érzet hamis, csak az előbbi látvány, és gondolatsor miatt van ez így. Elemezte önmagát, és hideg, józan belátásra tért ismét, mint minden alkalommal, mikor valami nagy érzelmi, indulati hatás erőt vett a gondolatain, és átszínezte a túlzott bizakodás, vagy lehangoló közöny felé hajló csalódottság. Az életerő, a túlélésre elkötelezett gondolat mindig erősebb volt. Most is.

Az asszony lelkesen mutatta a következő betűt, majd egy rövid szót írt le, a gyermekeket láthatóan örömmel töltötte el, hogy elméjük gyarapodott valamivel, ami eddig a titkok világában volt, és ami e mögött a titok mögött lappangott, az elérhetetlen annak, aki nem tud írni, olvasni.

— Ügyesek voltatok! Most pedig elsimítjuk a homokot, hogy akik utánunk jönnek, szépen, ügyesen tudjanak bele írni. Ha ilyen jók és szorgalmasak lesztek, hamarosan megpróbálhattok tollal is írni!

Ez az ígéret általános örömet váltott ki, hiszen látták a felnőtteket, amint tollal írnak, és mire odajutnak, hogy kezükbe vehetik a tollat, addig meg fogják tanulni a tinta elkészítését.

— Most pedig énekeljünk! — javasolta az asszony, mire a gyerekek körbe leültek, a nő pedig a kezével mutogatni kezdte a hangokat, azt a hangsort, amit el fognak énekelni.

— Ki tudja, melyik éneket mutattam?

Mindannyian jelentkeztek.

— Akkor kezdjük el! — a nő megadta kezdő hangot, és a kis csoport rázendített.

Jánusz megnyugodott valamennyire. Belül rezgett a látvány, sikoltozott a félelemtől már egyébként is meggyötört gondolat, de a gyermekek tanításának látványa nyugtatóan hatott. Egyfolytában mérlegelt; egyre az agy működésére gondolt, ami benn, a mélyben mindent előbb „tud”, mint a tudatos felszín, és alaposan megkavarja a felszíni működést, mint most is.

— Mit tehet az, aki mindezt nem tudja, vagy nem képes felfogni, vagy nem is érdekli, csak hagyja, hogy az indulatai, érzelmi értékelés kerekedjen felül. Mint azok a szerencsétlenek, akik már megint valami istenféléhez imádkoznak, aztán hamarosan előlről fogják kezdeni a torzsalkodásokat, előbb csak a közvetlen környezetükben, hogy azokat győzzék meg. Aztán ha már elegenden lesznek, akkor a tágabb kört is uralni, uraltatni akarják a saját bejáratú, saját eszmerendszerű, saját belső legtitkosabb világuk szerint kialakított rendszerrel, amit majd ráfognak valami felsőbbiségre, valami istennek nevezett valakire...

Visszanézett, mert a háta mögött elhallgatott az ének. A nő épp egy könyvet vett elő, a mozdulatokból Jánusz megértette, ott most felolvasás következik.

— Igen — összegezte eddigi gondolatait. — Ezek sem fognak magas szintre jutni. Az is rendkívüli, hogy átörökítik az írás-olvasás tudását, és át tudják adni egymásnak. Hogy mennyi gyözködésbe, vitába fúló nap után lehetett ezt megvalósítani.

— Igen. Talán ezt sem kéne. Talán boldogabban élnének teljesen elbutulva, hiszen ahhoz isteni csoda kéne, hogy a civilizációt utolérjék, vagy legalább megközelítsék. Még a megközelítés is lehetetlen. Két világ. A legnagyobb technikai színvonal, a kényelem, a biztonság világa. Meg az új időszámítás előtti emberi korok kezdeti ipari civilizációjának világa. Kezdeti? Nagyon kezdeti. Inkább valami meg nem határozható szint, ahol majdnem minden úgy jön létre, hogy maguk megtermelik a családok, a faluk, vagy együtt, kinnal nehezen létrehozzák. Mint ezek a szélkerekek... hogy legalább néha, egészen kivételes alkalmakkor, legyen elektromosság, mikor a közös ünnepek estéin együtt vannak, meg akkor, mikor éjszaka kell az orvos, hogy annak, meg a betegek legyen valami fény.

Közben hazaért. Bement a házba, ami alacsony, egyszerű faház volt, a tetején fazsindellyel. Csak egy helyiség, abban a tűzhely, az asztal, kevés edény, néhány szék, egy ágy pár darab ágybelivel, meg könyvek, azok polcokon, meg a földön is egymásra rakva.

— Ha csak valami örültnek nem jut majd eszébe, hogy ismét eljátssza az emberiség történetét, megint egy fensőbbség nevében feléigessen mindent. Lerombolja a szélkerekeket. Akár ezeket a könyveket eltűzelje. Hiszen minden ismétlődik. Minden ismétli önmagát.

Elhallgattak a gondolatai, mint aki egyszerre csak kiürült, miközben mindent tudott, és semmit nem akart tudni. Belső csend lett úrrá az értelmileg és érzelmileg túlfeszített elmén. Jánusz végigdőlt az ágyán, ami nem volt a hagyományos értelemben ágy, csak egy fából ácsolt, szalmával kibélelt, felül több réteg durvaszövésű takaróval fedett alkalmatosság — ó, hol van ez a virágzó múlt kényelmes, matracos ágyaitól; s hol van a jelenlegi, a másik, a hatalommal bíró embercsoport ágyaihoz képest... — de bármilyen volt is ez a fekhely, a célnak megfelelt, a rajta fekvő igényét fekvés szempontjából kielégítette. Halkan simultak egymáshoz a szalma szálai, amikor a férfi végignyújtózott, a faeresztékek meg se nyikkantak a súlytól.

Jánusz bámulta a plafon gerendázatát, a barnás-sárgás erőteljes faanyag látványa semmi újat nem hozott fel az emlékeiből. Igyekezett ezt az állapotot minél tovább fenntartani, a néha be villanó, álmodozás vagy gondolkodás irányába vivő foszlányokat elhessegette, hosszan, egyenletesen lélegzett, a belső csendre és a gondolati semmire koncentrált.

Kint, nem messze a szélkerekektől kis csoport szűrös szemű férfi nézte a kerekek mozgását. Ahogy közelebb mentek, a surranó óriási lapátok szele meglökte őket, nyakukat hátraszegve bámulták a karcsú, kívülről sima felfele keskenyedő építményt, ami a kerekeket tartotta, és amit nem lehet megmászni. Az egyik férfi odament a toronyhoz, megpróbálta kését belevágni annak a falába, a kés visszacsapódott, a kezét megsebezte. Káromkodva törölte a kiserkenő vért a ruhájába. A többiek elindultak visszafelé. A torony lapátjai által keltett levegőlökés változott, ahogy a szél erőssége mozgatta a kerekeket. A férfi követte társait, vissza-visszapillantva a szélkerékre.

— Isten ellen való véték — tört ki belőle, mikor utolérte a többit. — Mindig kitalálnak valamit, hogy az emberek lelke ne legyen nyugodt!

A többi hallgatott. Félelemmel vegyes tapasztalatuk volt, hogy ezek a tornyos kerekék csinálnak valamit, amitől fény lesz, meg még más eszközök is vannak, amikhez ők nem férhetnek hozzá, és azok is mind-mind félelmet keltők. Mindannyian tudták, hogy a torony alkatrészeit valahonnan messziről hozták, ahogy számukra ismeretlen helyről jöttek olyan fémből készült szerszámok, amiket ők nem voltak képesek előállítani. Meg ritkán, és csak kivételes esetben gyógyszer, aminek szintén ismeretlen volt az eredete.

A férfiak visszatértek a földekre, s bár nem beszéltek róla, tudták, hogy már eggyel több torony van, ami fényt tud csinálni. És aminek a működéséhez ők soha nem fognak konyítani. Volt köztük, aki örült, és valami homályos távoli bizakodó hittel azt gondolta, talán az unokái fognak annyit tudni, hogy még több szélkerekes tornyot csináljanak, de a többség félelemmel és ellenszenvvel látta a technika minden szintjét. Ők abban hittek, hogy elég, ha megművelik a földet, ha valahonnan fémhez jutnak, és majdnem az emberiség hajdani középkorának idejéhez hasonlóan meg tudják olvasztani, és eszközöket készíteni belőle. Arra csak a ritka kevesek értek rá, hogy az emberiség történetét ismerjék, azt, hogy pár száz éve milyen magas technikai színvonalon éltek az emberek. A többség már nem is hitte az öregeknek, meg a kevés írástudónak, hogy valóban volt egy igen nagy háború, ami ilyen primitív szintre juttatott mindenkit.

A vezetők legnagyobb gondja volt, hogy a fellángoló vakhitet, a mindenféle istenségek nevében történő verekedéseket, a majdnem ismét helyi csatákat kirobbantó hiteket visszaszorítsák.

Alkonyodott. A település felől fény és hangjelek mutatták; itt a nap vége, térjen mindenki haza. Fények gyúltak a házak ablakai mögött, a legmagasabb toronyban megszólalt egy harang, aki csak tehetett, odament a torony körüli térre, és együtt adtak hálát a világegységnek a mai napért.

Jánusz hajnalban ébredt. Várta a települések vezetőit, ahogy azok minden hónapban egyszer, úgy ma is eljöjjenek hozzá. Kicsi volt ez a ház, találkozásra mégis alkalmas. Itt, ebben a lehető legszerényebben berendezett házban periodikusan nagy dolgokról folyt a szó.

Ma is megtelt a szoba.

— Számolnunk kell vele, hogy hamarosan újabb elégedetlenségi hullám fog bekövetkezni — kezdte Máté, az egyik település vezetője. — Ismét csoportokba verődve, egy-egy szószólóhoz csatlakozva kivonulnak a határokon kívülre, és onnan már olyan dühhel, gyűlölettel feltöltődve jönnek vissza, hogy bármikor megint elkezdődhet egy zavargás.

— Mindenütt hasonló a helyzet. Úgy tűnik, ez húsz-huszonöt évenként megismétlődik. Tenni fogunk ellene — jelentette ki Bort, aki az egész település-csoportnak a rendjét képviselte. — Sokan, még az embereim között is megfertőződnek ismét és ismét különböző hitekkel. Többet ki kellett cserélni.

— Nem lehet semmilyen tűréshatár. Te, — fordult Jánusz felé Mirte — alig néhány éve vagy velünk. Talán nehezen tudod elfogadni, hogy nincs más választásunk. Az a világ, ahol te éltél, biztosan nagyobb türelemmel, megértéssel viseli el az engedetleneket és a hatalomvágyat hitbe burkolva előadókat. Itt viszont nincs más választásunk. . .

Jánusz bólintott, hogy érti miről beszél Mirte, mire az folytatta.

— Közeledik az új periódus, amikorra felnőnek megint azok, akik már nem akarnak emlékezni az előzőek gyilkos hitére. Akik megint verekedéseket, gyilkolásokat, helyi öldökléseket akarnak elindítani.

— Az ember története tele van népirtással. Mindenfajta civilizációs fokon végül is mindig odajutunk... Erről a jövő hónapban ismét beszélni fogunk. Most térjünk rá a gazdaságra! — javasolta Jánusz.

— Kezdjük hát — vett elő egy lajstromot Eko, és míg maga előtt kibontotta, Mirte ismét megszólalt.

— Az a legborzasztóbb, hogy talán nincs értelme az egésznek. Talán hagyni kéne, hogy teljesen kőkorszaki szintre süllyedjen vissza az egész, minden energiát, minden törekvést abbahagyni. Olyan keveseknek sikerül megtanulni az írást, olvasást, és ritka kevésnek azt, hogy értse, átlássa a működést.

— Mégis, vannak köztetek, ne vedd zokon, hogy a köztetek kifejezést használom — mondta Jánusz. —, akik mégis megértik a matematikát, a fizikát, és a technikát egyre gazdagítják. A tömeg... A tömeg mindenütt egyforma.

Jánusz figyelte Mirte arcát. Kemény, szigorú férfiarc volt az, Jánusznak sokszor eszébe jutott, ha Mirte megbetegszik, vagy csak megöregszik, és meghal, vajon lesz-e olyan eltántoríthatatlan erős férfi, aki az erejével, szilárd és eltéríthetetlen akaratával átveszi ennek a férfinak a helyét. Hajszálon múlik minden. Itt és ott, abban a másik világban is, ahonnan ő idetévedt... mindig egy hajszálon. Itt egyértelműbbek és keményebbek a szabályok. Olyan szigorú az elosztás, a munka, a tudomány, hogy abból nem lehet kilógni. Néha kemény, feszítő. Még nem csapott át senki olyannak a kezébe, aki diktátora akart volna lenni ennek a népcsoportnak. Ha fel-felbukkant egy ilyen személy, aki csupa érzelmi húrokat, valamilyen hitet feszegetve, emlegetve meg akarta kaparintani a hatalmat — ó, és hogy hallgattak rá! Sokkal jobban, mint az észérvekre! Sokkal fontosabb volt a sok idea, mint a tél, a hideg, a ruházat, az étel, a gyerekek biztonsága... — eddig még minden alkalommal sikerül elejét venni a kirobbanni készülő harcoknak. Ott visszaillesztés. Itt... Jánusz megborzongott az emléktől: alig ért ide, mikor egy férfit és két nőt ítéltek halálra, akik fékevesztett hitükkel lázítottak; közösen romboltak, öltek néhány felbujtott emberrel, mint az emberiség legrégebb korszakában... Jánusz visszarántotta figyelmét a jelenbe. Annak a háromnak a halála, meg azoké, akik a híveik voltak, és ugyanígy végezték azonban ott kísértett benne, átfedve a jelen megbeszélést.

— Megint el kell menni. Nem tehetünk mást. Ismét rászorulunk a gyógyszerekre, meg a többire. Mióta te itt vagy, ez sokkal könnyebb.

— A személyem... valójában a személyem nem számít. Az a fő, hogy ott is betegséget és járványt okoz, ha nem segítenek — válaszolta Jánusz.

Késő délutánig tartott a megbeszélés, majd a jelenlévők haza indultak. Elhallgatott lovaik patáinak dobogása, Jánusz a ház előtt állva nézte az utat, amerre a többiek eltűntek. A por leszállt, az út üres volt, a férfiben megint felébredt az a mindent átlátó, a jövőben kevésbé bízó érzés, ami mostanában egyre gyakrabban lett úrrá rajta.

— Kiké tehát a béke, és a nyugalom földje? — gondolta. — Csak azok érezhetik ezt, akik annyira ostobának születtek, hogy nem ismerik a veszélyt, mert fel sem ismerik. Akik nem félnek a megsemmisüléstől, mert eszükbe sem jut. Vajon érdemes-e a többiekért egy maroknyi embernek, akik a túlélést, a jobbulást akarják fenntartani, annak a maroknyinak

valamit is tenni a közönyös és gyakran követelődő többiért, akik sokan vannak, akik értelmileg nem képesek vagy nem is akarják megérteni; azok az okoskodók az ő érdekükben is cselekednek... .csak a természet, ez az általunk annyiszor tönkretett, rombolt, pusztított természet ér valamit, minden elem többet, mint a gyarló ember, aki csak uralkodni bír.

Folytatása következik. A Szerk.

Invázió

SZIKRA JÁNOS

hagymalevél

erdő, ártér egyedül
ártér, erdő, folyó, ladik egyedül
szilvaéj, csend, nyári lárma egyedül
vénasszonyok motozása, botozása egyedül
tündérrarca, rozsdatükre egyedül

szalonna, kés, hagymalevél egyedül
októberlomb, klauzál tér, üzletlakás egyedül
benzinkoktél, júdásvirág, medgyessy pé csöcseléke egyedül
gyûszû, ujjbegy, hangyaszem, tû egyedül
fekete lyuk egyedül

tipegők pamutcipője, fürdővize, pelenkája egyedül
csoszorgók utolsó botja egyedül
elhajított kapukulcsa egyedül
orbán viktor vashorgonya, léghajója egyedül
harangöntés örbottyánban, kondulása debrecenben egyedül

szalonna, kés egyedül
hagyma, kenyér, kenyérkehéj egyedül
szülőszoba szorongása egyedül
rózsavásár budapesten egyedül
üres gyûrû egyedül

emlékerdő sűrűjében egyedül
keménytojás koppanása egyedül
szó egyedül
szózat, himnusz egyedül
templomhajó, bazilika-gyülekezet egyedül

fiam-lányom bújócskában egyedül
anyám első mosolyában egyedül
kőszirtek közt faladikban egyedül
erdő, ártér egyedül
combjaid közt egyedül

SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT

1552

V. Az ajándék

Von Tielk bevette magát az erdőbe. Alighogy a széléig elért, lova kimerülten összerogyott. Bár már nem látta üldözőit, de nem volt benne biztos, hogy felhagytak az üldözésével, és nem szeretett volna éppen most a törökök kezébe kerülni. Ezért jobbnak látta, ha az erdőben marad, mindazonáltal az se volt tanácsos, hogy túlságosan a belsejébe merészkedjen, mert könnyen eltévedhetett volna. Így aztán mindig csak annyira húzódott be a fák közé, hogy még szemmel tarthassa az utat, az út jó tájékozódási pontnak bizonyult. Csak most kezdett el azon gondolkodni, hogy ugyan mihez is kezdjen ezután. Vissza a táborba nem mehet, mert katonaszökevénynek számít, és fölakasztanak. Különb en se tudta az irányt, hiszen az éjszaka felhők takarták el a holdat, és valószínűleg eltévedne a visszaúton.

A kincsekre már nem számíthat, még ha sikerülne is a nyomukra jutnia azok alapján az apró információk alapján, amelyeket útközben a ravasz Korlsteinből kiszedett. Tudta, hogy a törökök nem véletlenül voltak ott, talán Korlstein tévedett, és más is tudott a kincsről. Ahogy azt a nyomorult Korlsteint ismerte, még azt se tartotta elképzelhetetlennek, hogy összejátszott a törökökkel. Hirtelen kocsizörgés hangja ütötte meg a fülét, egy parasztszekér közeledett az úton. A bakon egykedvűen ült a paraszt, és időnként inkább csak megszokásból, ostorával meglegyintette a szekér elé fogott ökröket, amit azok föl se vettek. Von Tielk kilépett a fák közül, és elállta a szekér útját. Éhes volt, már több mint egy napja nem evett emberi táplálékot. A paraszt megpillantva a katonaforma idegent, megállította az ökröket. Von Tielk ugyancsak kerékbe törte a magyar nyelvet, és a parasztnak fülelnie kellett, hogy szót értsen vele:

- Héhh pharaszt, honhnanh hjösszh?
- Én bizony az uraságnak fuvarozok, adósság fejében, vitéz uram.
- Mhit ih vhiszel the?
- Azt bizony nem kötötte az orromra, csak azt mondta, ezt vidd el, én meg elviszem ,vitéz uram.
- Hath khi ih a the hurasaagod?
- Az bizony a nagy úr, rettentő hajlama van, egyetlen ökölcsapással letaglózza a bikaborjút, pedig már közelebb van a koporsóhoz, mint a bölcsőhöz. Meg aztán nagy természete is van, a faluban bizony nincsenek biztonságban a jobbáglányok, - mondta, és vidáman hunyorított a szemével.
- Hath a thörhökvel talaalaalkhosztaal mhaar?
- Hál' istennek, eddig még elkerült a rusnya féрге,- mondta a paraszt, és kiköpött.
- A raphlótól fhelhsz?
- Én ugyan nem.
- Varum...mhért?
- Mert tőlem úgyse rabolhatna semmit.
- Éhes vhagiok, adhssza ehnhem?

- Hát, ha vitéz uram beéri azzal, amit az asszony csomagolt...
- Akhor hath pharaszt, - mondta von Tielk, miután jóllakott a paraszt szalonnájával - the adhssza nhekem ehnhem, úgi jaarja, hoga mhegszholgaljam. Ehre nhe mheny thovápp, mher' hit a thörök vhan, ésh mhegfog.
- Pedig az nagy baj volna, vitéz uram, - vakarta meg a fejét a paraszt - ha az, amit én most viszek a törökök kezébe kerülne. Az uraság lányának lesz az esküvője, odamegyek én most.

...

Mehmed belépett Kara Meszler sátrába, aki éppen egy rabszolgával sakkozott. Mehmed hasra vágódott Kara Meszler előtt, és ajkával érintette annak lábát:

- Visszajöttél, pokolfajzat?
- Vissza, nagy jó uram. Ajándékot is hoztam neked, kegyeskedjél megtekinteni...
- A papokról beszélj, átkozott!
- Parancsodra átkutattuk a kolostort, de nem találtuk az átkozott gyaur papokat.
- Mi? - hördült fel Kara Meszler - Azt akarod mondani kutya, hogy nem hoztad el a gyaur papokat?
- Az átkozott gyaur papok elmenekültek, de esküszöm, megtalálom őket, akár a föld alá bújtak is, és akkor az ő istenük legyen irgalmas hozzájuk!
- A fejeddel felelsz, ha nem így lesz!
- Így lesz, nagy jó uram, - mondta Mehmed, és érezte, hogy ezt a játszmát is megnyerte. Mert Kara Meszlert szolgálni semmi egyebet nem jelentett, mint sorozatos sakk partikat, amelyekben neki arra kellett törekednie, hogy a királyt, azaz a fejét, megvédje.
- Azonban ez a vállalkozás mégse volt hiábavaló, mert ráakadtam egy mezei virágra, amit leszakítottam, és elhoztam neked. Óhajtod megtekinteni az ajándékomat, nagy jó uram? Biztosra veszem, hogy örömed telik majd benne.

- Hozd elő!

Mehmed eltűnt, majd rövid idő múlva két janicsárral tért vissza, akik egy megkötözött lányt hoztak. Letették, és eltűntek.

- Vágd el a köteleit! - parancsolta Kara Meszler, mire Mehmed lehajolt, és ügyes mozdulatokkal elmetszette a köteleket. A lány felült, és meggémberedett tagjait kezdte dörzsölgetni, majd felpattant, és pofonvágta Mehmedet.

- Te nyomorult!

Kara Meszler felnevetett:

- Szerencsés csillagzat alatt születél Mehmed, mert már a hóhér fente a bárdot, amivel leüti a fejed, de most ezzel a fészlő bimbóval megmentetted nyomorult életedet. - majd a lányhoz fordult. - Tetszel nekem, te vadmacska.
- Én pedig istenemre esküszöm, hogy megöllek, ha egy ujjal is hozzám mersz nyúlni! - sziszegte a lány, és elugrott Kara Meszler keze elől.

- Ha szabadna javasolnom nagy jó uram, bízzuk a lányt Babajga gondjaira, - szólalt meg Mehmed álnokul, még mindig az ütés helyét tapogatva. - Majd ő megszelídíti a vadmacskát, kitűnő módszerei vannak rá.

- Okosan beszélsz Mehmed, hívasd Babajgát!

- Engedelmeddel, már megtettem. Babajga kint várakozik a sátor előtt.

Ebben a pillanatban szétnyílt a sátor bejáratát takaró ponyva, és belépett Babajga. Görnyedten járt, de nem a Kara Mészler iránti tiszteletből, hanem az évek súlya görnyesztette meg. Általában senkit se tisztelt, üzletasszony volt, és szigorúan üzleti kapcsolatot tartott fenn üzletfeleivel, elvállalt bizonyos feladatokat, amiért azok kifizették a kialakított bért. Többnyire kerítőként dolgozott, de alkalmanként elvállalta azoknak a nagyuraknak a megbízását is, akik makrancos feleségük vagy ágyasuk megrendszabályozását bízták rá, természetesen illő honorárium fejében. Módszereiről sokat elárult az a korbács, ami most is ott fityegett az övében. Azt beszéltek róla, hogy egykoron maga is egy hatalmas méltóság kedvenc felesége volt, aki azonban valamiért kegyvesztett lett. Urával együtt ő is bukott, és kikerült a hárem kényelmes védettségből. Ezután abból élt, hogy szerelmi szolgáltatásait bocsátotta áruba, de ahogy vénült, szépsége is elhervadt, és most már mások szépségét bocsátotta áruba. Szegény, nincstelen árvákat fogadott örökbe, akiket kitanított a szerelem művészetére, és jó pénzért módos ügyfeleinek adta el őket. Vendéglőt nyitott a Boszporusz partján, ahol vendégei a test gyönyöreinek minden fajtájában részesülhettek. Virágzott is az üzlet, csakhogy a lebujt túl gyakran és szívesen látogatták a szultán ellenségei, és egy összeesküvésben találkozóhelyül is használták. Így aztán menekülnie kellett, és meg sem állt Magyarorszáig.

- Parancsodra, megjelentem, - szólalt meg tettetett alázattal, hangja hideg volt, és vészjósló, olyan, mint a varjú károgása.

- Itt van ez a vadmacska, - mondta Kara Mészler, és a lányra mutatott - rád bízom.

- Rám bízhatod őt, most sem fogsz bennem csalódní, - mondta Babajga, és tekintetét végigjáratta a lány nyúlánk, karcsú termetén, majd nyelvével csettintett, elismerése jeléül. Tekintete azonban nem sok jót ígért.

VI.A szökés

Esteledett már, mikor a vezéri sátorban újabb tanácskozásra gyűltek össze Ferdinánd sergének parancsnokai. Jelen volt mindenki, a nagy bajuszú magyarok, akik elégedetlenek voltak Teuffel vezérségével, ugyanúgy, mint a simára borotvált képű németek, vagy a cifra öltözetű olaszok.

A sátor elé épp ekkor érkezett egy küldönc lóhalálában, a magyar hajdúk ruhájában. A ló már a végkimerülés határán volt, a lovas leugrott, és belépett a sátorba.

- A Kassa vármegyei nemesi sereg levele Teuffel generális úrnak!

A generális a katonához lépett, elvette tőle a levelet, feltörte a pecsétet, és olvasni kezdte. Mikor befejezte, továbbadta a levelet Sforzának:

- A Kassa vármegyei nemesek öfelsége parancsának engedelmeskedve Fülek várában összegyűltek, de félő, hogy nem érkeznek meg idejében. Ezért hát arra kérnek minket, hogy ugyan csalogatnánk a törököt közelebb hozzájuk, ők majd kelepécét állítanak neki, és közös erővel megverjük az ellenséget.

– Teuffel rövid szünetet tartott, mialatt végighordozta tekintetét a jelenlevőkön, de mindenki komor hallgatásba burkolózott, csak a levél járt kézről kézre – Én azonban úgy vélem, van még időnk bőven. Ali csak most kezdte el Drégely várát ostromolni, azonkívül az ő serege szét van aprózódva, azt is össze kell gyűjtenie. Tehát úgy vélem, hogy a nemes urak még ideérhetnek... Különben ma egy másik levelet is kaptam, öfelségétől, amelyben arról értesít, hogy Zólyomból hét ágyút küld a megsegítésünkre, amiket a kékkői várban kell átvennünk. Én Rátkai Pál uram vezetésével küldök egy csapatot erre a feladatra.

A megszólított Rátkai uram nem szólt semmit, csak megmozgatta nagy, harcsabajszát, nem tudni, elégedetlensége vagy elégedettsége jeléül e.

A ravasz basa, aki ekkor már jobban előrehaladt Drégely ostrománál, mint azt Teuffel gondolta, és aki a hadművészetben mindig többre értékelte a furfangot a nyílt harcnál, mintha a saktábla mellett akarná megnyerni a csatákat, nagyon jól ismerte Teuffelt, azokból a jelentésekből, amelyeket róla kapott. Most még került a szemtől szembe összecsapást, mintha tartana ellenfelétől, mert tudta róla, hogy egyik legnagyobb hibája az elbizakodottság, ez az ő Achilles sarka, ahol halálosan meg lehet őt sebesíteni.

...

Mehmed éppen aludni tért, kimerítő napja volt, még mindig a gyaur papok miatt átkozódott. Nem olyan ember volt, aki elbírta viselni a kudarcot, és a szerzetesek biztosak lehettek benne, hogy egy életre halálos ellenséget szereztek maguknak, aki szívósságban még a kopón is túltesz, míg csak el nem éri célját. Hirtelen szétcsapódott a sátor nyílását takaró ponyva, és egy janicsár rontott be. Mehmed felcsattant:

- Nem látod, ó Allah barma, hogy aludni készülök?

- Hidd el, nem szívesen zavarlak, hisz külön meghagytad, hogy ne háborgassunk...

- Mi történt?! – rivallt rá Mehmed a szerencsétlenre, aki rémülten hátrahökölt, és sápadtan hebegte:

- Babajgát megölték.

Mehmedet mintha darázs csípte volna meg:

- Mit beszélsz, te szerencsétlen?
- Babajgát holtan találták a sátrában.
- És a lány?
- Megszökött.
- Keresitek?
- Igen, de sötét van, nehéz lesz a nyomára akadni.

Mehmed úgy maradt, mint akit letaglózta, még szokásos dühkitörései is elmaradtak, aminek a hírvivő örült a legjobban, hiszen ilyenkor nem kerülhette el a korbácsütéseket az, aki éppen a közelében van. Mehmed tudta, hogy meg kell mondania a lány szökését Kara Meszlernek, de csak reggel, remélte, hogy addigra megtalálják a lányt.

...

A szökevény úgy futott, ahogy még soha életében, úgyhogy már a füle zúgott a megerőltetéstől, de most nem volt ideje ezzel törődni, hiszen az élete függött tőle. Szíve a torkában dobogott, egyrészt az erőlködéstől másrészt a rémülettől, hiszen a sötétség is tökéletes volt, mert a holdat egy felhő takarta el, és csak vaktában futott, épp ezért az irányban se lehetett biztos, lehet, hogy egyenesen üldözői karjába szalad. Néha már rémülten kiáltott fel, amikor nekifutott valakinek, aki karjaival gúzsba kötötte, és idő kellett, hogy rájöjjön, csak egy bokor ágai azok. Csak árnyakat tudott kivenni, és egy fa vagy bokor láttán nemegyszer sikoltott fel, mert azt hitte, hogy üldözői akadtak nyomára. Az éjszakai erdő hangjai csak fokozták rémületét.

De nemcsak az éjszaka hangjai rémítették, hanem azok az események is, amelyeket eddig átélt. Olybá tűnt az egész, mint egy rémálom. Mikor beléptek Babajga sátrába, egy katona volt ott, aki Babajga holmija közt kutatott. A vén banya nyomban tisztában volt a helyzettel, és gúnyosan megszólalt:

- Ne ott keresd fiam, ott úgyszincs!

A katona megfordult, döbbenet tükröződött az arcán.

- Ki akartál rabolni, hitvány kutya? Ezért megfizetsz, keservesen fogsz bűnhődni, siratni fogod azt a napot, amikor anyád a világra hozott.

Így káromgott a vénasszony, de a katona elkapta a torkát, és szorongatni kezdte:

- Hova tetted a pénzedet vén banya? Nekem nagyobb szükségem van rá, te már csak a másvilágra viheted magaddal.

- Engedj el, Allah megbüntet.

- Ide a pénzzel!

- Megfulladok!

Az első percben segítséget akart hívni, de képtelen volt megmozdulni, a félelem megbénította. Aztán már csak arra eszmélt, hogy a katona otthagyja a halott Babajgát, és ő futni kezdett. Szerencsére Babajga sátra a táboron kívül állt, ahol már nem voltak örök, így aztán akadálytalanul jutott el az erdő biztonságába. Itt azonban az éj sötét leple vette körül...

Ebben a pillanatban az áthatolhatatlan sötétséget villanás hasította ketté, amit rövidesen követett a félelmetes mennydörgés is, mintha ágyút sütöttek volna el közvetlenül a füle mellett, ami az ő túlfeszített idegeinek már nem volt való, és felsikoltott. Eszelősen sikoltozott mindaddig, amíg a vihar tartott, és egy fa tövébe kuporodva reszketett, hogy az özönvíztől amennyire lehetséges,

megóvja magát. Szerencsére az égháború nem tartott sokáig, és a zuhé is csöndes esővé szelídült. Hirtelen ágreccsenést hallott a közvetlen közelében:

- Ki az? - kérdezte riadtan.

- Én, - felelte egy lágyan csengő férfihang, amely azonban még magán hordozta a fiúkorból épp csak kinövő férfi kamaszos nyegleségét. - Nem kell tőlem félned.

- Fázom, - mondta a lány panaszosan, és csakugyan, a rémület elmúltával most már didergett.

- Várj, rád terítem a köpenyemet, - mondta a másik.

Érezte, hogy a vállára terítenek valamit, amibe beburkolózott, és csakhamar csillapult a didergése:

- Most már jobb, - vallotta be.

- Már egy ideje itt vagyok melletted, de nem akartalak megijeszteni. Hallottam, ahogy futottál, és gondoltam, hogy üldöznek, de nyugodt lehetsz, már senki sincs a nyomodban.

- Olyan jó, hogy itt vagy.

A másik felkuncogott:

- Én is így gondolom.

- Annyira félttem – pityeredett el a lány.

- Most már megnyugodhatsz, ebben a sötétben senki se fog üldözni.

- Fogd meg a kezem! – kérte, és érezte, hogy egy meleg kéz fogja meg az övét.

- Hogy hívnak? – hallotta a másik hangját.

- Jurica.

- Engem Dienesnek.

- Te is bujdosol?

- Már jó pár napja az erdőben húzom meg magam. Az erdei vadak mostanság veszélytelenebbek, mint az emberek, nekem ugyanis már senkim sincs, árva vagyok. A törökök hajnalban törtek a falunkra, mindenkit megöltek vagy rabságba hurcoltak, aki nem tudott elmenekülni. Én is csak úgy menekültem meg, hogy vásáron voltam. Íródeák vagyok, és a vásárokon mindig akad megírandó levél. Egy falum béli hozta a hírt, hogy szüleimet megölték, húgomat pedig rabságba hurcolták. Nem volt hova és nem volt kihez hazamennem, így hát az erdő vadjainak a társaságát választottam. Jurica arra gondolt, hogy ő is egy nap alatt vesztett el mindent, és bizony sírásra görbült a szája:

- Az én anyámat megölték, nekem csak ő volt.

- Lám, csak pár perce ismerjük egymást, mégis mennyi mindent tudunk már egymásról.

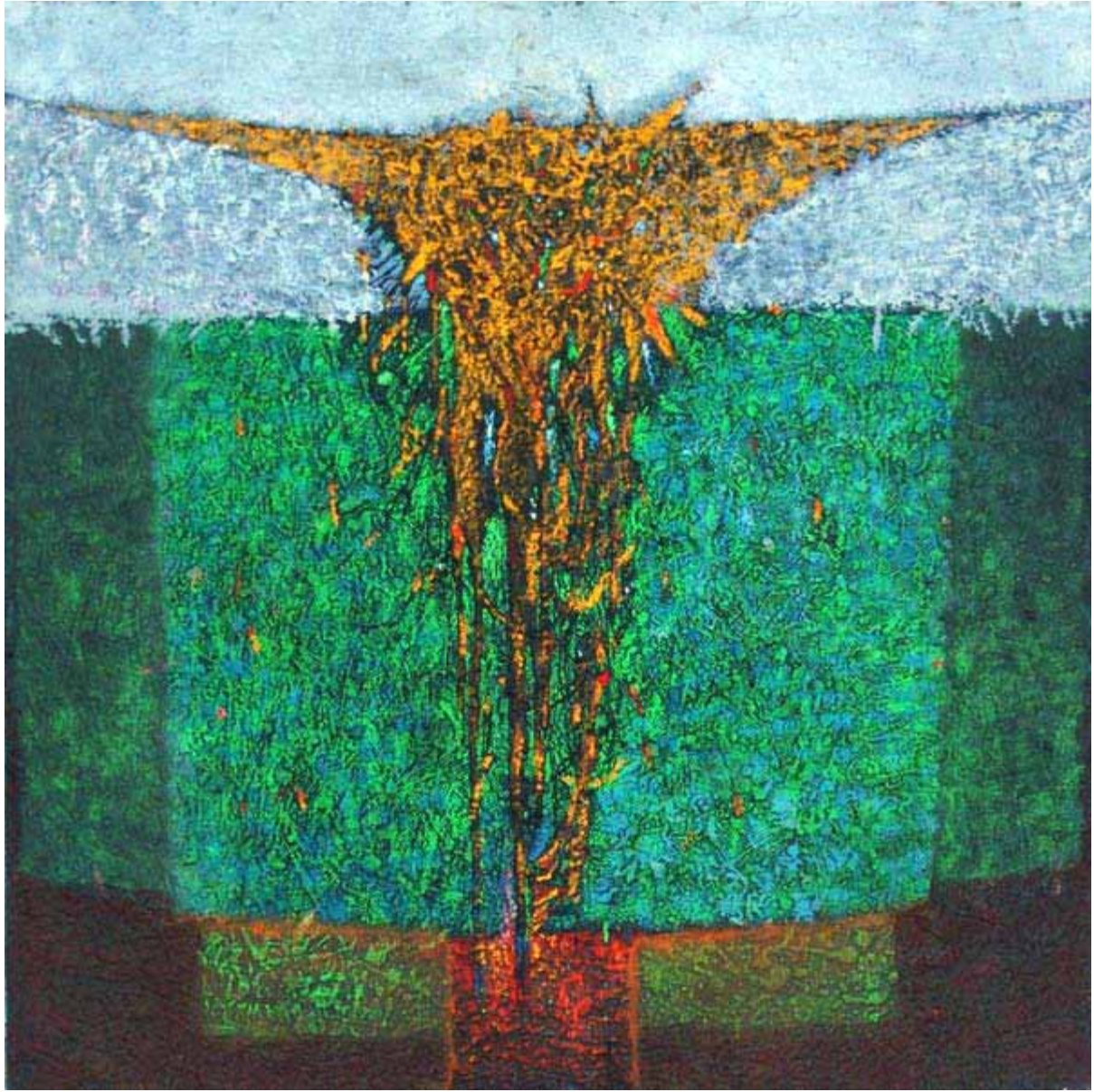
- Úgy félek.

- Ne félj. Mellettem biztonságban vagy, nem kell félned, amíg veled vagyok.

SZÁJBELY ZSOLT

history

tőzgeből maratott könnycsepp volt az ember
lelke tükrében száz madonna táncolt buján
fakupák mélyéből olvasztotta lénye egészét
s tigrisekkel szeretkezett a pattogó tűz fényében
és sárban és vérben és verejtékben úszott rózsás hajnalokon
a csillagmintás éjszaka összegyûrve mállott le testéről
és érezte hideg a mindenség kövek párnáján szunnyadt
a mélyzöld óceán mosta tisztára kvarc szabdalta bőrét
hitte önmagát bízott lába nyomait csókkal illette
és lemetélte az első fát kérgét kékes tűzben égette szénné
pihelve mint gyilkos hadvezér a betört természet jajszázában
Dionüszosz magához vonzotta gyarló esendő személyét
s mondá s kecsgeté nephente szavakkal
“bor és mámor és mit kívánsz előtted áll ó teremtmény bujálkodva
vedeld a kupából a bort és ne ó ne gondolj rá hogy anyád vérevel
hûsítéd lelkedet”
majd részegen obszcén ódákat mormolva ittas elmével nyomdokain
hagyva szûz lányok zokogását önnön ártatlanságuk romja fölött
és hajóra szállva bejárta a tengerek rettentő útjait
magára véve a keresztség szent jelét irtotta az ártatlan pogányok nemzetségét
kardélre hányva férfit asszonyt magzatot gyermeket és mondá ékes
szavakkal az anyaszentegyház megtisztít benneteket
(s nem látá körme alatt a vért a pestis pecsétjét)
aztán fejlődött mint rettentő csecsemő ki anyja keblét marja
és villanó fényben hamvadtak nemzettsége tagjai
és születtek két kézzel fej nélkül holt testek burkában
fémszörnyek zakatoltak az álom ösvényein
és a tudás(mely a halál kódjele) már feszíté koponyáját
és alkotó gépeket kik irányítanak mûholdat embert
majd a világûrben hinté el szentségtelen magvait
jajj hová mondd hová tévedünk a tudás labirintusában
Ariadné fonala elszakadt s a Mínotaurusz sarkunkban liheg

Ikon

AUDITOR

Szávai Attila írásai

Felhők és angyalok

Öt perccel múlt délután fél három. A levegő nyárian könnyed, mondhatni egészen légies, főleg a templomkertben érződik igazán a vakációérzet. Valahogy itt kevésbé sűrűn ragad az öreg tujákra az a ragacsos gőz, ami emberből, állatból és az öreg buszokból árad ki a napnak eme szakában. A templom épületében hűs a légtér továbbá enyhén érezhető az a bizonyos illat, amit csak templomokban érezni. Talán az áhítat szaga ez, vagy azoké a naftalinban pácolt ruháké, amelyeket az idős asszonyok hordanak. Az oltáron mindig van friss virág, így könnyen lehet, hogy az illat a korábban kirakott halott virágokból árad, még most is haláluk után. Már gyerekkoromban nagy hatással volt rám a templomok szaga. Úgy sejtettem gyerekként, hogy a mennyek országának lehet ilyesmi illata. A templomban most csak a kántor tartózkodik. Az orgonán matat valamit, mostanában beteges a masina, nehezen veszi a levegőt. Igen. Ezt a könnyed, megfázásszerű betegséget is érezni most a levegőben. A kántor az orgonát buherálja és arra gondol, hogy a hívők népes serege vajon mit szól, hogy a plébános mostanában erősen belekeveri a helyi és világpolitikát a prédikációba. A plébános arca egészen megváltozik, mikor a mise azon része következik, hogy saját kútforrásból kell beszélni. Ilyenkor az arcára vérellátása látványosan emelkedik és a kidülledt szemek is arra engednek következtetni, hogy az elhangzó szavaknak szerinte legalább olyan jelentőségüknek, mint az ismertebb és kevésbé ismert szentbeszéd.

A kántor soha nem nézte jó szemmel, mikor a plébános ennyire nyíltan minősítette azt a bizonyos pártot és annak működését. Nem azért mert nem értett egyet az elhangzottakkal, inkább, mert nem templomba valónak tartotta ezt. Ahogyan a káromkodást sem. El is pirul mindig, mikor orgonaszerezéskor kiszalad a száján valami vallási témájú csúnyaság.

A templomba turisták érkeznek most, egy idősebb férfi, egy középkorú pár és egy tíz év körüli kisfiú. A csoport a turisták általános elragadtatásával és ámulásával nézi a freskókat, szobrokat és egyéb festményeket, melyeken angyalok és szent emberek szerepelnek, legtöbbször szürkésen kővér felhőkön. A nehéz felhők kapcsán a csoport gyermektagja azonnal kérdéseket intéz szülei felé, hogy miért kellene felhők mindig az angyalok alá. A gyerek gyanút fogott, hogy talán az angyalok nem is tudnak repülni, kell valami alátámasztás, és valószínűleg az egész szárnyas dolog csak kamu. De mire édesanyja megmagyarázta volna neki a dolgot, addigra a csoport háta mögött feltűnt a helyi egyháztanács egyik férfitagja. Azért jött, hogy ő terelje körbe a csoportot az épületben. Közben széles mozdulatokkal mutogatva elmondja a főbb jellegzetességeket, érdekességeket továbbá, mint később kiderült, azért is, hogy felhívja az egyik szülő figyelmét, hogy szeretett gyermeke esetleg kibírhathá ezt a kis időt étkezés nélkül, különös tekintettel az imént széthullajtott párizsis szendvics alkotórészeire az oltár előtti szőnyegen. Enyhe indulattal mondja ezt a helyi egyháztanács férfitagja, mivel húsz perc múlva kezdődik a kártyaparti, amit sohasem szoktak kihagyni a kántorral, aki még mindig az orgona alatt zörög szerszámaival és halk szitkokat mond. Nehezen bír a géppel. A templom mennyezetén a karzathoz egészen közel, óriási festmény a plafonon, rajta sűrű fellegek és angyalok. A kántor halk káromkodása odalentről úgy hangzik, mintha a plafonra festett angyalok fogalmaznák meg az apró, dühös szitkokat. Kifelé menet a gyermek egészen felgyorsítja lépteit, miközben fél szemmel a festmény angyalait nézi. Talán megijedt, hogy dühösek rá a derék égi szárnyasok.

Zsanérfesztivál

A művelődési otthon mellett emberek tolonganak. A színes kavalkádból arra következtethetünk, hogy valamely népünnepély van kialakulóban. És így is van. A faluban évente megrendezik a zsanérfesztivált, amit rendszerint a megyei napilap is leközi másnap a címlapon, fényképekkel és magasztos mondatokkal. Az ügyeletes újságíró azért ír mindig kissé elfogultan a zsanérfesztiválról, mert a polgármester felesége rendszeresen pakol disznótorosat a szerkesztőség tagjainak. Mert fontosak a jó hírek. Az újságíró mindig megírja a tudósításban, hogy „Mint azt megtudtuk, a különböző zsanér modellek fejlesztése és gyártása jelenti a falu egyetlen munkalehetőségét, ezért öt éve minden nyáron a művelődési központ melletti terület ad otthont a zsanérfesztiválnak, ahol a kulturális és szabadidő programok széles választékot nyújtanak a szórakozni vágyóknak.” Meg ilyeneket szokott még, hogy „Információink szerint több nemzetközi szervezet is felfigyelt az eseményre”. A nemzetközi szervezetek száma, amelyek felfigyeltek az eseményre, rendszerint attól függ, mennyi disznótorost kapott a szerkesztőség és hogy mennyit hirdet a lapban a zsanérokat gyártó helyi vasipari szövetkezet. A plakát szerint, melyeket már hetekkel korábban faluszerte kiragasztottak a helyi önkéntes tűzoltó egyesület tagjai, lesz nyilvános tömegékeztetés, meg bemutató jellegű tömeges gyógyítás egy városi természetgyógyász asszony közreműködésével. A további programok közt szerepel, egy szintén városi harmadrangú humorista, aki humorral végrehajtott tömegagitációt fog elkövetni. A természetgyógyász és a humorista a magánéletben férj és feleség, valamint nem melleleg a falu polgármesterének közeli ismerősei.

Persze megjelent hetekkel a rendezvény előtt az ellenkampány is, ami nem tartja szükségesnek a zsanérfesztivált, sőt egyenesen károsnak nevezi, mert a zsanérkészítés nem szerves része a helyi folklórnak és helytörténetnek. A fesztivál ellenzői körét két közismert lakos vezeti, a helyi állatorvos és egy képzőművész, aki néhány éve költözött a faluba, mert szereti a csendes helyeket. Napokkal a fesztivál előtt kirakatták plakátjaikat a helyi önkéntes tűzoltó egyesület tagjaival. A színes papírokon a falu címere alatt a következők vannak: „És lesz majd utcabál is persze, ahol megcsodálhatjuk a helyi iparlovagok díszpéldányait és a bűvöletben élő pancserokat, akik a fogyasztási kultúra erjedését bűvöletben viselik, mint egy szünidei üdültetési akciót, ahol ingyen rúgatják be az erre fogékony gyerekeket.” A falu persze nem érti teljesen, hogy mit akartak ezzel.

Éppen a helyi néptánc csoport vonult le a színpadról. A népviseletbe öltöztetett táncosok idősebb férfitagjai miután letáncolták a „Tilinkó, de tilinkó” kezdetű saját költésű és saját hangszerelésű népdalra betanult koreográfiát, a büfé felé vonulnak. Valószínűleg idén is nagyfröccsöket és szilvapálinkát isznak majd és megnéznék minden arra elhaladó leányt. Biztosan lesznek idén is olyanok a derék táncos férfiak között, akik ahogy ők maguk mondani szokták „túlisszák magukat, hogy megtudják, milyen nukleáris folyamatok tudnak lejátszódni az emberi agyban az idek hamis boroktól és pancsolt pálinkáktól”.

Az este is sok érdekeset kínál. Többek közt kiosztják az aranyzsanér-díjat, amit a vasipari szövetkezet ajánlott fel annak a helyi lakosnak, aki azt a kuratórium szerint leginkább megérdemli. A pletykák szerint a helyi fiatal és közismert zenész a várományos.

Afrika

HÍREK

Rozsnyói kirándulás...

Június 15-én **Pogány Zoltán** szádalmási költő, és a **GIT (Gömöri Ifjúsági Társaság)** meghívására **Rozsnyóra** látogatott a **Spangár András Irodalmi Kör** néhány tagja. Pogány Zoltán (aki az idei Spangár pályázat vers kategóriás díjazottja) meghívását a Kör és a szlovákiai, gömöri fiatalok, irodalmárok ismerkedésének, barátságának elmélyítése érdekében tette.

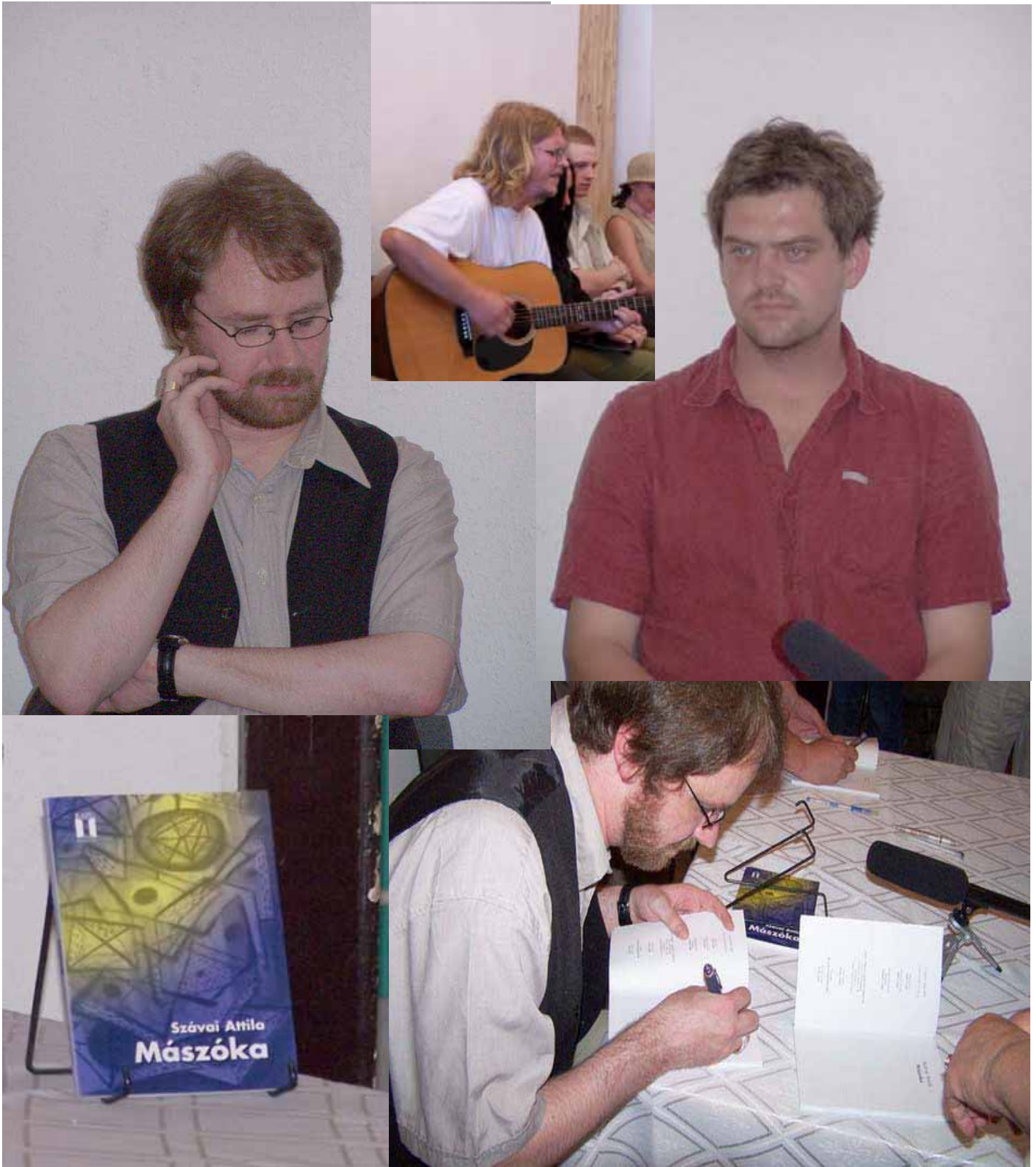
Kirándulásunk kellemesen indult. Jó idő, jó társaság (Vargáné Julika, Végh József, Borsi István, Ifj. Majnik László, Tinnyei Brigitta, Szájbely Zsolt, Mészáros Gábor és jómagam) gyűlt össze a hosszú útra. Csodálatos, fenséges szépségek jellemzik ezt a vidéket. Rozsnyóra még be sem mentünk, máris Jólészen találtuk magunkat, ahol Zoltán szüleinek háza áll, amit hétvégi háznak használnak családjával, feleségével és gyerekeivel, hiszen ők maguk Szádalmásiak. Rövid pihenő, némi frissítő magunkhoz vétele után a Krasznahorkai várat nézhettük meg Zoltán jóvoltából, aki fizette a parkolót, a várbelépőt. Igazi magyar történelem, igazi magyar történetek, igazi gazdag magyar múlt; röviden ennyit a látnivalókról. Krasznahorka büszke vára után újra Jólész, ahol szalonnát sütöttünk a terebélyesedő felhők alatt. Jó bor, jó „gyümölcsle”, zöldségek, Zoltán féle, lángon sült hagymás-szalonnás-tojásrántotta, víg kedély, vidámság. Kell még ennél több? Kell: Adomák, sztorik, viccek, amikkel mindenki jóllakott. Jólész után a Rozsnyó főterén álló toronyba mentünk fel, ahol Zoltán idegenvezetésének köszönhetően sok érdekes adatot tudtunk meg e régi magyar városról. A látvány, a panoráma önmagáért beszélt!

Délután négy óra körül aztán viharfelhők gyülekeztek, amikből bőséggel ömlött az égi áldás Rozsnyóra, bekergetve mindenkit a fedett helyekre. A szabadtéri program kútba esett. A Gömöri Ifjúsági Társaság irodaavatója adta az apropót arra, hogy megismerkedjünk megalakulásukkal, eddigi történelmükkel. A helyi értékeket bemutatandó, serpa-szolgálatot szerveztek, ahol képzett vezetőikkel lehet bebarangolni a környező hegyeket, karsztot. Barlangászknak, hegyet másznak, s közben a kultúrát sem vetik meg, zenélnek, írnak.

Állófogadás, önkiszolgálás, finom sajtok, szendvicsek, sütemények, saláták, borok, üdítők. S ha valakinek ez még nem volt elég, az meghallgatta bemutatkozásunkat. Végh József rövid előadásában megemlékezett Spangár Andrásról, aki valószínűleg itt, a rozsnyói temetőben alussza álmát. A Spangár Körösök alkotásaiból adott elő Vargáné Julika, Brigitta, és Zsolt. Nagy siker, de mindezt elhomályosította Majnik Laci gitárzenéje, éneke és szájharmónika játéka! Gondolom, nagy volt a meglepetés a rozsnyói fiatalok között, mikor felcsendültek az autentikusan énekelt és játszott dalok: Mintha csak a Béke költözött volna a szívekbe a Beatles, Donovan és Bob Dylan dalaival! Aztán Laci saját szerzeményei, kieresztett, szabadjára eresztett hangja! Hmmmm! Vastaps!!!

Este fél nyolc körül indultunk haza. Az élmények hatása alatt a fiúk szája be nem állt egész úton, nem hagytak elaludni a volán mögött. Sötét éjszaka, tíz óra után érkezünk meg. Megérte. Kár, hogy csak most, hogy csak ennyien, (innen is jobbulást kívánok Szunyogh Palinak) de istenuccse, egyszer még megismételjük a kirándulást! Vagy mi oda, vagy ők ide!

Június 13-án nagyszerű könyvbemutató zajlott Rétságon a Művelődési Ház konferenciatermében, Szávai Attila mutatta be *Mászóka* című, a KAPU Kiadó gondozásában megjelent kötetét. A nagyszámú érdeklődő ízelítőt kapott Attila írásaiból, és megismerkedhetett a kötet születésének előzményeivel, Attila barátaival is. Jelen volt a kötet illusztrátora, Valkó Gyula is, akinek festményei épp e számunkat díszítik. A kötet megvásárolható nagyobb könyvesboltokban, illetve a Szerzőtől. Néhány kép a forró hangulatú bemutatóról:

Z-Press Kiadó Kft.

3532 Miskolc, Liszt Ferenc u. 16/A.

Tel:(46)532-083, (46)532-082, Fax:(46)532-081

E-mail: arajanlat@konyvmuhely.hu, Honlap: www.konyvmuhely.hu

TÁMOGATÓ LEVÉL

Cégnév:

Cím:

Kapcsolattartó:, telefonszám:

Támogatjuk **Ketykó István** Spangár András-díjas költő, újságíró Mostanában fekete lovakkal álmodom című könyvének nyomdai munkáit. A könyv a költő magánkiadása.

A könyvek a Z-Press Kiadó Kft nyomdájában készülnek, melyek elkészülésük után Ketykó István részére leszállításra kerülnek.

A könyv gyártásátFt, azaz forinttal támogatjuk, melyet a Z-Press Kiadó Kft. MKB banknál vezetett 10300002-25509386-00003285. bankszámlájára átutaljuk Ketykó István könyvének támogatása közleménnyel. A számlát az összeg beérkezése után 5% ÁFA tartalommal a Kiadó fenti címre megküldi.

Kelt,, 2007. hónap

PH

.....
Támogató

E havi számunk szerzői:

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő)
szellemi szabadfoglalkozású

Fetykó Judit (Sátoraljaújhely, 1956) Budapest,
közalkalmazott, író

Gere János (Diósjenő, 1927) Diósjenő,
nyugdíjas, költő

Karaffa Gyula (Nyíregyháza, 1964)
Nagyoroszi, ny. közalkalmazott, vállalkozó

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

Kocsis György (Zebegény, 1946) Vác,
pedagógus, költő, előadó

Móritz Mátyás (Budapest, 1981) Budapest,
internetes újságíró

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság,
tanuló

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Százdi Sztakó Zsolt (Ipolyság, 1967) Százd,
író

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Szikra János (Bácsalmás, 1954) Pátka, költő

Valkó Gyula (Balassagyarmat., 1976) Nőtincs,
festőművész

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Tördelés/irodalom:
Karaffa Gyula

Helytörténet/fotó:
Végh József mkl.

Grafika/képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
0630-383-5385

Email cím:

karaffagy@freemail.hu

hgev@freemail.hu

**Kiadja a rétsági Művelődési Központ
és Könyvtár
Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

Valkó Gyula: Disznótor